

De energietransitie in Veere

Onderzoek naar ambities, plannen en uitvoering

AUTEURS

Femke van Wijk MSc.

Marenne Massop MSc.

Dr. Frank Bongers

IN OPDRACHT VAN:

Rekenkamercommissie Veere

Projectnummer: 2022.164

Publicatienummer: 2022.164.2318

Utrecht, 4 juli 2023

Afbeelding kaft: Pexels

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Ingezette onderzoeksmethoden.....	5
Leeswijzer	6
Bestuurlijke nota	7
1 Conclusies	8
1.1 Ambities	8
1.2 Uitvoering.....	10
1.3 Verantwoording	12
2 Aanbevelingen	14
2.1 Ambtelijke organisatie.....	14
2.2 Gemeenteraad	16
Nota van bevindingen	17
1 Ambities.....	18
2 Uitvoering	29
3 Rol gemeenteraad	39
Bijlage 1. Overzicht interviewrespondenten	41
Bijlage 2. Overzicht geraadpleegde bronnen.....	42

Inleiding

Het rapport dat voor u ligt, is het resultaat van een onderzoek dat door onderzoekers van Dialogic is uitgevoerd in opdracht van de Rekenkamercommissie van Veere. De aanleiding van dit onderzoek is een inventarisatie onder diverse raadsfracties en een afweging van onderwerpen die reeds eerder op een groslijst stonden. Dit heeft de Rekenkamercommissie doen besluiten om onderzoek uit te voeren naar het beleid voor de energietransitie in de gemeente Veere.

In dit rapport worden achtereenvolgens de gestelde doelen en ambities, de uitvoering en voortgang van het beleid en de rol van de gemeenteraad beschreven. Hierbij is de volgende hoofdvraag leidend:

Hoe is het energietransitiebeleid van de gemeente Veere opgezet en in welke mate is dit beleid in de praktijk doelmatig en doeltreffend?

Deze vraag is uitgewerkt in verschillende deelvragen:

1. Zijn de ambities van de gemeente Veere voldoende duidelijk en eenduidig geformuleerd voor een concrete uitwerking?
2. Zijn de ambities van de gemeente Veere compatibel met de ambities van de provincie Zeeland en landelijke ambities?
3. In hoeverre is er een expliciete en onderbouwde keuze gemaakt tussen alternatieven bij het vaststellen van de ambities?
4. In hoeverre is er gekeken naar de haalbaarheid van de ambities binnen de gestelde termijnen?
5. Hoe heeft de raad invulling gegeven aan zijn kaderstellende en controlerende rol op het gebied van de energietransitie?
6. Is er een duidelijk plan van aanpak aanwezig om de ambities te realiseren?
7. Is er een planning in de tijd aanwezig voor de uit te voeren activiteiten?
8. Is er een organisatie die periodiek de uitvoering van de plannen en de resultaten bewaakt en kan bijsturen waar nodig?
9. Wat is de huidige stand van zaken m.b.t. de uitvoering van de ambities?
10. Hoe is het perspectief op het eindresultaat?

Om een goed antwoord te geven op de onderzoeksvragen, is het beleid van de gemeente Veere onderzocht en beschreven aan de hand van 18 normen, namelijk:

Ambities:

1. De ambities zijn helder omschreven en de haalbaarheid is onderzocht.
2. De ambities bieden handelingsperspectief.
3. De ambities zijn in lijn met de regionale en (internationale ambities rondom de energietransitie.
4. De gekozen rollen en verantwoordelijkheden sluiten aan bij de benodigde interventies om ambities te realiseren. Er is een heldere beleidslegitimatie.

5. De roloppvatting van de gemeente past bij (wetenschappelijke) literatuur over de sturing van de energietransitie. De gemeente heeft een goed begrip van het sturen van de transitie in Veere.
6. De ambities zijn mee vormgegeven door de gemeenteraad.

Uitvoering:

7. De uitvoering van de ambities is vastgelegd in een uitvoeringsplan.
8. Het uitvoeringsprogramma beschrijft de geplande activiteiten, verantwoordelijkheden, beoogde resultaten en de middelen (tijd en/of budget) die daarvoor ingezet worden.
9. De rollen en verantwoordelijkheden voor de gemeente en externe partijen zijn helder beschreven.
10. Het uitvoeringsplan heeft aandacht voor aansluiting van de doelen en activiteiten voor korte, middellange en lange termijn.
11. De gekozen uitvoering is naar verwachting (het meest) effectief voor realisering van de ambities.
12. Activiteiten zijn conform planning gestart en passen qua uitvoering bij het vastgestelde beleid.
13. De betrokkenheid vanuit bewoners, bedrijven, etc. is representatief voor die groepen. Ambities en de uitvoering prikkelen de betrokkenheid van externe partijen, en stimuleren actiebereidheid.
14. Partijen die in Veere mede uitvoering geven aan de energieambities, zijn tevreden over de rollen die de gemeente zelf oppakt en verantwoordelijkheden die ze neerlegt bij deze partijen.

Verantwoording

15. Er vindt monitoring plaats op de uitvoering, in lijn met de beleidsdoelstellingen.
16. Er zijn afspraken vastgelegd over de verantwoording aan de raad.
17. Er wordt periodiek verslag uitgebracht over de beleidsmatige ontwikkelingen en uitvoering. Deze informatie is hanteerbaar voor de raad.
18. De raad heeft haar kaderstellende en controlerende rol goed kunnen uitoefenen in de afgelopen periode.

Een overzicht van de relatie tussen de onderzoeksvragen en de normen is weergegeven in de onderstaande matrix.

Tabel 1: overzicht van de relatie tussen de onderzoeksvragen en gebruikte normen.

Onderzoeksvraag	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ambities:										
1	x		x	x						x
2	x									
3		x								
4	x		x							
5	x		x							
6					x					
Uitvoering:										
7						x				
8						x	x			
9								x		x
10								x		
11								x		
12									x	x
13						x				
14						x	x			
Verantwoording										
15								x		
16					x					
17								x		
18					x					

Ingezette onderzoeksmethoden

Ten behoeve van dit onderzoek is een drietal onderzoeksmethoden ingezet:

1. Literatuurstudie

Gedurende het onderzoek zijn 23 bronnen onderzocht. Een overzicht van deze bronnen staat in Bijlage 2. De bronnenlijst is gevalideerd door de gesprekspartners en de Rekenkamercommissie.

2. Interviews

De energietransitie is een onderdeel van het Programma duurzaamheid. In het kader van het onderzoek is gesproken met betrokkenen bij het Programma duurzaamheid vanuit de ambtelijke organisatie van de gemeente Veere, de wethouder die portefeuillehouder is van het Programma duurzaamheid en vertegenwoordigers van vier raadsfracties. Een overzicht van de interviewrespondenten staat in Bijlage 1.

3. Casestudies

In twee casestudies hebben we het energiebeleid van de gemeente Veere vergeleken met dat van twee andere gemeenten, namelijk Koggenland en Bergeijk. Deze gemeenten zijn wat betreft inwoneraantal en aandeel koopwoningen vergelijkbaar met Veere (zie Tabel 2 voor een beschrijvend overzicht). Veere heeft de grootste ambtelijke organisatie en begroting.

Tabel 2: Overzicht beschrijvende gegevens van gemeenten uit de casestudies.

Gemeente:	Provincie:	Aantal inwoners:	Aantal medewerkers gemeente: ¹	Begroting (milj.) ²	Aantal kernen:	Percentage koopwoningen:
Veere	Zeeland	22.048 (2023)	245 (2023)	75,7 (2022)	12	79%
Koggenland	Noord-Holland	23.048 (2022)	200 (2023)	67,7 (2022)	16	79%
Bergeijk	Noord-Brabant	19.092 (2023)	130 (2023)	53,4 (2022)	6	78%

Tenslotte is er gelegenheid geweest voor een ambtelijk en bestuurlijk wederhoor, om eventuele feitelijke onjuistheden in het rapport te corrigeren en het College van Burgemeester en Wethouders de mogelijkheid te geven om te reageren op de conclusies en aanbevelingen.

Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit twee delen: een bestuurlijke nota, met daarin de conclusies (hoofdstuk 1) en aanbevelingen (hoofdstuk 2) die volgen uit het onderzoek; en een nota van bevindingen, waarin de resultaten van het onderzoek worden samengevat. De nota van bevindingen bestaat uit drie hoofdstukken die achtereenvolgens zijn gericht op de ambities, de uitvoering en de rol van de gemeenteraad in de energietransitie. Voor de conclusies is dezelfde indeling gehanteerd.

¹ Afgeleid van begeleidende teksten bij recente vacatures.

² Afgeleid van informatie op de desbetreffende gemeentelijke websites.

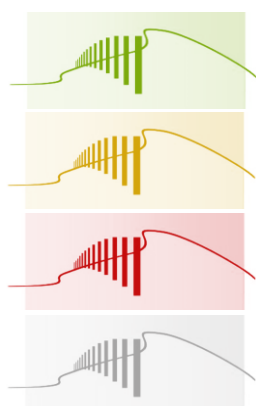
Bestuurlijke nota

1 Conclusies

In dit onderzoek is een tiental onderzoeksvragen gedefinieerd. Aan de hand van deze onderzoeksvragen is een normenkader opgesteld dat we inzetten om het beleid van de gemeente Veere te analyseren. De normen bespreken het beleid vanuit drie invalshoeken, namelijk 1) ambities, 2) uitvoering en 3) verantwoording. De conclusies worden aan de hand van de normen besproken. In groen, oranje en rood is weergegeven in welke mate de gemeente Veere tot op heden voldoet aan elke norm (zie ook onderstaand overzicht).

Voldoet (vrijwel) volledig aan de norm.

Voldoet deels aan de norm.

Voldoet niet aan de norm.

Informatie ontbreekt.

1.1 Ambities

De gemeente Veere heeft haar ambities samengevat in diverse beleidsstukken: de Omgevingsvisie 2047, het Duurzaamheidsplan gemeente Veere 2017-2022, het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 en de Transitievisie Warmte. In onderzoeksvragen 1 tot en met 4 wordt gevraagd naar de mate waarin de gestelde ambities 1) duidelijk en concreet zijn geformuleerd, 2) compatibel zijn met regionale en landelijk ambities, 3) zijn onderbouwd en 4) zijn getoetst op haalbaarheid. Met behulp van de onderstaande normen worden deze onderzoeksvragen beantwoord.

Norm 1: De ambities zijn helder omschreven en de haalbaarheid is onderzocht.

De gemeente Veere heeft in haar Omgevingsvisie 2027 en in het Omgevingsplan Duurzaam Veere 2022-2025 een concrete ambitie geformuleerd voor de energietransitie, te weten: *'reductie van 49% CO₂ in 2030 en 95% CO₂ in 2050 ten opzichte van 1990 en een aardgasloze gemeente in 2050'*. Deze doelstelling is helder omschreven, meetbaar en tijdgebonden. Door een doelstelling te formuleren voor de korte en lange termijn wordt de opgave bovendien concreet en behapbaar. Enkele van de bijbehorende subdoelen zijn minder concreet. Zo zijn sommige subdoelen minder helder omschreven en niet tijdgebonden (bijv. *'meer duurzame energie opwekken'* en *'energieverbruik daalt'*).

De haalbaarheid van de ambities is niet onderzocht door de gemeente. Voor de onderbouwing van de ambities van de gemeente Veere wordt vooral verwezen naar de doelstellingen op (inter)nationaal niveau. De doelstellingen van de gemeente Veere zijn dan ook een kopie van de doelstellingen op nationaal niveau. Deze doelstellingen zijn op (inter)nationaal niveau voldoende onderbouwd, maar de haalbaarheid voor specifiek de gemeente Veere is niet onderzocht. Er is dan ook geen onderbouwde keuze gemaakt tussen alternatieve ambities toen de vorige doelstelling niet meer toereikend bleek.

Norm 2: De ambities bieden handelingsperspectief. De energietransitie-doelstellingen bieden voldoende handelingsperspectief. Dit hangt grotendeels samen met de concreetheid van de ambitie: een duidelijk, meetbaar en tijdbonden doel biedt handvaten voor de uitvoering. Tegelijkertijd is ook enige inhoudelijke sturing nodig om handelingsperspectief te bieden. De overkoepelende energietransitie-doelstelling van de gemeente Veere is concreet, maar geeft geen inhoudelijke richting aan de energietransitie. De subdoelen die worden genoemd in het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 bieden wel een concreter handelingsperspectief. De gemeente wil namelijk inzetten op een energieneutrale gemeentelijke organisatie, meer duurzame opwek en lager energieverbruik.

Ook in de Transitievisie Warmte wordt meer richting gegeven aan de doelstelling uit de Omgevingsvisie en het Omgevingsprogramma. Hierin wordt verwezen naar concrete maatregelen om CO₂ te reduceren en stappen te zetten richting een aardgasvrije gemeente.

Norm 3: De ambities zijn in lijn met de regionale en (internationale) ambities rondom de energietransitie. De ambities zijn overgenomen van de doelstellingen op (inter)nationaal niveau. In alle relevante visiestukken en beleidsprogramma's worden de (inter)nationale, provinciale en regionale kaders genoemd. Tevens is de aansluiting op de ambities en aanpak zoals die verwoord is in de RES Zeeland opgenomen als één van de kaders in de Transitievisie Warmte.

Norm 4: De gekozen rollen en verantwoordelijkheden sluiten aan bij de benodigde interventies om ambities te realiseren. Er is een heldere beleidslegitimatie. De gemeente heeft in eerste instantie vooral voor een faciliterende en stimulerende rol gekozen, waarbij zij er zelf naar streeft om voorloper te zijn in de energietransitie in de gemeente Veere. Deze rol past goed bij een gemeente waarin 79% van de woningen koopwoning is. De gemeente kan huiseigenaren immers niet dwingen om verduurzamende maatregelen te nemen en moet ze daarom anderszins motiveren om deel te nemen aan de energietransitie.

In de Omgevingsvisie 2047 heeft de gemeente gekozen voor een meer regisserende rol: sturing vanuit de gemeente is gericht op afstemming van actoren en hun activiteiten. Daarnaast is de gemeente zelf initiatiefnemer. Met deze rol erkent de gemeente de autonomie van de verschillende partijen in de gemeente Veere, die ook zijn betrokken bij het opstellen van de verschillende beleidsstukken voor de energietransitie (bijvoorbeeld de provincie, woningcorporatie Zeeuwend, Stichting Welzijn Veere en netbeheerder Enduris). Tot nu toe is de afstemming, samenhang en prioritering echter beperkt zichtbaar.

Norm 5: De rol opvatting van de gemeente past bij (wetenschappelijke) literatuur over de sturing van de energietransitie. De gemeente heeft een goed begrip van het sturen van de transitie in Veere. Vanuit de literatuur blijkt dat het van belang is om zowel korte- als langetermijndoelen op te stellen, en dat deze opgesteld moeten worden door de verschillende betrokkenen bij de energietransitie in de gemeente Veere. Vervolgens moeten deze doelen voortdurend gemonitord en geëvalueerd worden. Hierbij is het van belang om te zoeken naar coherentie in de verschillende visies, taken en

rollen. De gemeente Veere stelt zowel korte- als langetermijndoelen op, en betreft op verschillende momenten diverse betrokkenen. Op het gebied van monitoring en evaluatie is de gemeente echter nog niet tot weinig actief, al kan voorliggende rapportage ook als een vorm van monitoring beschouwd worden.

Norm 6: De ambities zijn mee vormgegeven door de gemeenteraad. De gemeenteraad heeft (vooral in de vorige raadsperiode) een rol gehad in het vormgeven van de Omgevingsvisie en zijn uitgenodigd om een enquête in te vullen bij het opstellen van de Transitievisie Warmte. Twee raadsleden hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Toen de gemeente de overkoepelende doelstellingen in 2022 wilde wijzigen, is dit door de gemeenteraad goedgekeurd middels het bekrachtigen van een raadsvoorstel.

1.2 Uitvoering

Om de geformuleerde ambities te realiseren is een gedegen uitvoeringsplan essentieel. In onderzoeksvragen 6 en 7 wordt gevraagd naar de aanwezigheid van een plan van aanpak, inclusief een tijdplanning voor de uitvoering. In vraag negen en tien wordt vervolgens gevraagd naar de realisatie van de geformuleerde plannen en het perspectief op het eindresultaat. Met behulp van onderstaande normen worden deze vragen beantwoord.

Norm 7: De uitvoering van de ambities is vastgelegd in een uitvoeringsplan. De gemeente heeft het Duurzaamheidsplan gemeente Veere 2017-2022 waarin de geplande inspanningen en beoogde resultaten op hoofdlijnen beschreven staan voor deze periode. Dit document is opgebouwd aan de hand van 12 routes, waar bij iedere route mijlpalen zijn genoemd voor de korte en lange termijn. Voor de periode 2022-2025 is het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere opgesteld als opvolger van het Duurzaamheidsplan. Het Omgevingsprogramma opgebouwd langs vijf hoofdthema's die overeenkomen met opgaven uit de Omgevingsvisie 2047.

Voor de Transitievisie Warmte (TVW) is nog geen uitvoeringsplan beschikbaar. Keuzes over de uitvoering van diverse transitiepaden worden pas gemaakt in de nog op te stellen Wijkuitvoeringsplannen (WUP's). Het opstellen van deze WUP's wordt gezien als actie binnen het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025. Volgens de TVW zou ieder dorp voor 1 juli 2023 een WUP opgesteld moeten hebben. Momenteel zijn er nog geen WUP's opgesteld, behalve een pilot in Serooskerke.

Norm 8: Het uitvoeringsprogramma beschrijft de geplande activiteiten, verantwoordelijkheden, beoogde resultaten en de middelen (tijd en/of budget) die daarvoor ingezet worden. Het Duurzaamheidsplan gemeente Veere 2017-2022 beschrijft op hoofdlijnen de geplande inspanningen van de gemeente, de verantwoordelijkheden, de beoogde resultaten en de financiële middelen die daarvoor ingezet worden. Op basis van dit plan is echter niet duidelijk welke concrete maatregelen diverse partijen nemen, noch hoeveel geld en tijd hiervoor nodig is. Om hier meer invulling aan te geven heeft de gemeente enkele acties concreter uitgewerkt in de duurzaamheidsparagraaf van de jaarlijkse program-mabegroting. Het aantal acties dat op deze manier is uitgewerkt is echter beperkt en geconcentreerd op enkele routes uit het Duurzaamheidsplan. Het uitvoeringsprogramma voor de periode 2017-2022 geeft dus geen totaaloverzicht van de geplande activiteiten, verantwoordelijkheden, beoogde resultaten en middelen die nodig zijn.

In vergelijking met het Duurzaamheidsplan 2017-2022 slaagt het Omgevingsprogramma 2022-2025 erin om een concreter beeld te geven van de geplande maatregelen, evenals de middelen die hiervoor nodig zijn. Waar mogelijk wordt voor iedere activiteit een budget genoemd. Daarnaast wordt voor verschillende thema's aangegeven hoeveel fte wordt ingezet. In een apart hoofdstuk over de uitvoering wordt in dit Omgevingsprogramma gesproken over onder andere samenwerking en participatie, organisatie, financiën en personeel, communicatie en educatie, en monitoring en evaluatie. Het Omgevingsprogramma lijkt een adequaat beeld te geven van de geplande activiteiten, beoogde resultaten en middelen. Minder duidelijk is de toedeling van verantwoordelijkheden.

Norm 9: De rollen en verantwoordelijkheden voor de gemeente en externe partijen zijn helder beschreven.

De gemeente kiest in het Omgevingsprogramma en in het Duurzaamheidsplan voor een aantal kernwoorden om haar rol te beschrijven. Zo geeft zij aan een regisserende rol te nemen door heldere kaders en spelregels te formuleren. Daarnaast ziet de gemeente zichzelf als initiatiefnemer, als eerste aanspreekpunt voor andere initiatiefnemers en als belanghebbende bij initiatieven van anderen. De gemeente wil initiatieven uit de samenleving stimuleren, ondersteunen en faciliteren.

De verantwoordelijkheden van externe partijen zijn echter niet altijd benoemd en belegd. De gemeente stelt vooral verwachtingen voor initiatiefnemers. De gemeente verwacht bijvoorbeeld dat initiatiefnemers zelf de belangen van de directe omgeving in beeld brengen en ervoor zorgen dat de directe omgeving betrokken is. Het is echter ook noodzakelijk om duidelijke verwachtingen te communiceren richting inwoners en bedrijven die (nog) niet betrokken zijn bij initiatieven. Wat moeten deze partijen bijdragen om energieambities te realiseren? Het feit dat de gemeente deze partijen niet kan dwingen om actie te ondernemen betekent immers niet dat ze haar verwachtingen niet kan uitspreken.

Norm 10: Het uitvoeringsplan heeft aandacht voor aansluiting van de doelen en activiteiten voor korte, middellange en lange termijn.

Hoewel de gemeente enkele ambities heeft geformuleerd voor de korte (2030) en lange termijn (2050), is het in de uitvoeringsplannen onvoldoende duidelijk hoe activiteiten en doelstellingen op elkaar aansluiten. De overkoepelende energietransitie-doelstelling is geformuleerd op het niveau van CO₂-reductie, maar bij de subdoelen en activiteiten is niet doorgerekend in welke mate deze bijdragen aan CO₂-reductie. De casestudy van de gemeente Koggenland laat zien dat het mogelijk is om door te rekenen hoeveel kiloton CO₂ er bespaard moet worden ten opzichte van een business-as-usual scenario, en welke projecten er uitgevoerd kunnen worden om de ambitie te realiseren. Zo kan per project worden aangegeven tot hoeveel besparing dit leidt, wanneer deze kan starten, wat de doorlooptijd is en wat de budgetten zijn.

Norm 11: De gekozen uitvoering is naar verwachting (het meest) effectief voor realisering van de ambities.

Er is geen documentatie over de overweging van alternatieve aanpakken. Hierdoor kan niet worden aangetoond dat de gekozen aanpak de meest effectieve aanpak is.

Norm 12: Activiteiten zijn conform planning gestart en passen qua uitvoering bij het vastgestelde beleid.

In de periode 2017-2022 is in diverse mate gerapporteerd over gerealiseerde activiteiten. Een inventarisatie op basis van jaarverslagen, Bestuursrapportages, de evaluatie van het Duurzaamheidsplan 2017-2022 en interviews laat zien dat er geen eenduidig overzicht is van de inspanningen die de gemeente heeft geleverd. Doordat de voortgang door de jaren heen in wisselende mate is gerapporteerd is het ook lastig om te concluderen of de uitvoering conform de plannen en ambities verloopt. Uit interviews blijkt dat de gemeente in de afgelopen jaren onvoldoende capaciteit had om alle voorgenomen activiteiten uit te voeren. Tegelijkertijd heeft de gemeente in de afgelopen jaren toch veel werk verzet. Uit de interviews blijkt dat de gemeente waarschijnlijk meer werk verricht dan uit de documenten blijkt. De individuele documenten doen geen recht aan de inspanningen die zijn geleverd door de gemeente.

Norm 13: De betrokkenheid vanuit bewoners, bedrijven, etc. is representatief voor die groepen. Ambities en de uitvoering prikkelen de betrokkenheid van externe partijen, en stimuleren actiebereidheid.

Het is onduidelijk in hoeverre de betrokkenheid van bewoners en bedrijven representatief is voor die groepen, en welke rollen precies van de verschillende groepen verwacht worden. In het Omgevingsplan Duurzaam Veere wordt het belang van samenwerking en participatie benadrukt. Participatie krijgt momenteel dan ook veel aandacht binnen de gemeente en er wordt gewerkt aan een concreter participatieplan. De gemeente geeft aan dat zij in overleg gaat met dorpen en steden om te kijken hoe ze de duurzaamheidstransitie samen kunnen oppakken. Ook zou de gemeente continu in overleg blijven met belanghebbenden.

Doordat de gemeentelijke inzet en duurzaamheidsdoelstellingen momenteel beperkt gemonitord worden is het niet mogelijk om conclusies te trekken over de mate waarin de gemeente actiebereidheid stimuleert onder externe partijen. Wel is aangegeven dat het stimuleren van actiebereidheid onder huiseigenaren een uitdaging is, aangezien de gemeente huiseigenaren niet kan dwingen om verduurzamende maatregelen te nemen.

Norm 14: Partijen die in Veere mede uitvoering geven aan de energieambities, zijn tevreden over de rollen die de gemeente zelf oppakt en verantwoordelijkheden die ze neerlegt bij deze partijen.

De gemeente heeft geen duidelijke rollen en verantwoordelijkheden toebedeeld aan externe partijen. Het is op basis van dit onderzoek onduidelijk in hoeverre externe partijen tevreden zijn met de rol die de gemeente voor zichzelf heeft gekozen. Er lijken geen signalen te zijn dat inwoners ontevreden zijn met de energietransitieplannen van de gemeente.

1.3 Verantwoording

De gemeenteraad heeft volgens de Gemeentewet grofweg drie taken, namelijk het vormen van volksvertegenwoordiging, het stellen van kaders en het controleren van het college. Onderzoeksvraag 5 betreft dan ook de mate waarin de gemeenteraad invulling heeft gegeven aan haar kaderstellende en controlerende rol op het gebied van de energietransitie. Om haar taken adequaat te vervullen is het noodzakelijk dat de raad goed geïnformeerd is over de uitvoering en voortgang ten aanzien van diverse dossiers. In dit kader vraagt

onderzoeksvraag acht naar de mate waarin de uitvoering en resultaten periodiek wordt bewaakt en bijgestuurd.

Norm 15: Er vindt monitoring plaats op de uitvoering, in lijn met de beleidsdoelstellingen. Op dit moment is de gemeente Veere voor monitoring van de gestelde doelen afhankelijk van de Regionale Klimaatmonitor. De gegevens die hierop staan, zijn echter beperkt. Het dashboard dat door de gemeente gebruikt wordt, toont verouderde informatie. Daarnaast zitten er om privacy-redenen veel witte vlekken in de data. Het is bovendien een uitdaging om de activiteiten te koppelen aan de beleidsdoelstellingen en de meetbaarheid van de voorgenomen streefwaarden is beperkt. Het definiëren van passende en meetbare indicatoren wordt met name bemoeilijkt door een gebrek aan capaciteit en afhankelijkheid van landelijke gegevens.

Norm 16: Er zijn afspraken vastgelegd over de verantwoording aan de raad. De raad wordt ieder half jaar geïnformeerd in Bestuursrapportages, ieder jaar in de begrotingen en waar relevant via raadsinformatiebrieven of de gedeelde besluitenlijsten van het college. Er zijn geen aanvullende afspraken vastgelegd over de verantwoording met betrekking tot de raad.

Norm 17: Er wordt periodiek verslag uitgebracht over de beleidsmatige ontwikkelingen en uitvoering. Deze informatie is hanteerbaar voor de raad. In de Bestuursrapportages wordt waar relevant een update gegeven van ontwikkelingen in en rondom het beleid voor de energietransitie. Deze beschrijvingen zijn echter summier; op basis van deze Bestuursrapportages krijgt de raad geen goed beeld van de geplande en uitgevoerde activiteiten. Bovendien geven de Bestuursrapportages geen duidelijke weergave van de voortgang op de gestelde doelstellingen. De nadruk in de Bestuursrapportages ligt op het proces en minder op de resultaten. Dit maakt het vrijwel onmogelijk voor de raad om haar controlerende taak uit te voeren en bij te sturen waar nodig. Voor de ambtelijke organisatie van de gemeente en het college zou het handig zijn om meer met de gemeenteraad af te kunnen stemmen in de vorm van een raads werkgroep; maar raadsleden geven aan daar geen extra tijd voor te kunnen vrijmaken.

Norm 18: De raad heeft haar kaderstellende en controlerende rol goed kunnen uitoefenen in de afgelopen periode. De gemeenteraad is op verschillende momenten betrokken bij de beleidsvorming in de energietransitie, middels bijvoorbeeld een enquête, raadsinformatie-avonden en raadsbesluiten. Tevens kunnen raadsleden het onderwerp 'energietransitie' agenderen via het Presidium van de gemeenteraad. In de voorgaande raadsperiode was de raad actief betrokken bij het vaststellen van de ambities. Sindsdien heeft de raad haar kaderstellende rol minder goed kunnen vervullen. Tegelijkertijd maken raadsleden niet van ieder middel gebruik: zo hebben slechts twee raadsleden uit Veere de vragenlijst voorafgaand aan de Transitievisie Warmte ingevuld.

Voor de raadsleden is het op dit moment niet duidelijk hoe de voorgenomen activiteiten al dan niet bijdragen aan de gestelde doelstellingen, waardoor het voor hen moeilijk is om te beoordelen of dit beleid effectief dan wel wenselijk is. Zo is de raad beperkt in staat om haar controlerende taak uit te oefenen.

2 Aanbevelingen

2.1 Ambtelijke organisatie

Onderstaande aanbevelingen zijn bedoeld voor het versterken van de uitvoering van het beleid. Daarmee zijn deze aanbevelingen bedoeld voor de ambtelijke organisatie en het College van B&W.

- **Onderzoek welke activiteiten nodig zijn om CO₂-reductie doelstellingen voor de korte en lange termijn te realiseren.** Om de haalbaarheid en het handelingsperspectief van haar ambities te verbeteren, kan de gemeenten Veere laten berekenen welke (aanvullende) activiteiten nodig zijn om haar energie-ambities te realiseren. De gemeente Veere kan – net zoals de gemeente Koggenland – berekenen wat de CO₂-uitstoot is in Veere (nulmeting) en welke situatie wordt verwacht op basis van het reeds ingezette beleid. Vervolgens kunnen scenario's worden ontwikkeld om te bepalen welke aanvullende inzet nodig is om de geformuleerde ambities te realiseren. Voor elk scenario wordt berekend in welke mate specifieke projecten bijdragen aan de totale CO₂-reductie.
- **Maak duidelijk welke verantwoordelijkheden en rollen diverse partijen hebben ten aanzien van (geplande) activiteiten.** Het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 beschrijft de geplande activiteiten, beoogde resultaten en de middelen die daarvoor ingezet worden. Minder duidelijk is welke rollen en verantwoordelijkheden diverse partijen hebben voor elk van deze activiteiten. In een volgend omgevingsplan kan de gemeente per activiteit aangeven welke stakeholders (inwoners, bedrijven, woningcorporaties, e.d.) betrokken dienen te worden en welke rol/verantwoordelijkheden deze partijen hebben. Daarnaast dient de gemeente haar eigen rol per activiteit te bepalen en toe te lichten (zie de volgende aanbeveling).
- **Creëer een plan voor regie en sturing door de gemeente.** Op de korte termijn kan de gemeente – in voorbereiding op een volgend omgevingsprogramma – kaders creëren om haar rol in de energietransitie (beter) te vervullen. Deze kaders omschrijven onder andere de beoogde rol van de gemeente (regisserend, faciliterend, stimulerend, etc.) in diverse (typen) projecten en initiatieven vanuit de samenleving, de verdeling van lusten en lasten, en de vaste communicatiekanalen met stakeholders.

In dit plan kan ook aandacht worden besteed aan interne communicatie omtrent sturing en regievoering. Door op een systematische wijze te communiceren over (resultaten van) regievoering kunnen de inspanningen van de gemeente zowel intern als extern beter voor het voetlicht worden gebracht.

- **Ga door met de ontwikkeling van het participatieplan.** In aanvulling op een intern plan voor regie en sturing is het ook belangrijk dat de gemeente doorgaat met het ontwikkelen van het externe participatieplan om de participatie van en interactie tussen stakeholders te organiseren. Hiervoor geven we enkele suggesties:
  - a. Identificeer lokale groepen en organisaties die mee uitvoering kunnen geven aan de energietransitie, zoals lokale energiecoöperaties. Beschrijf op welke wijze zij invulling (kunnen) geven aan de doelen van de gemeente. Sommige groepen willen alleen meepraten, andere ook mee uitvoeren; maak daar onderscheid tussen.

- b. Beleg met regelmaat een lokaal overleg waar burgers en bedrijven elkaar ontmoeten en spreken over de energietransitie in Veere.
  - c. Zet actievere campagnes en communicatietrajecten in om het beleid van de gemeente beter te communiceren en succesvolle initiatieven uit te lichten. Heb hierbij oog voor alle inwoners in de gemeente. Pas de communicatie aan wanneer doelgroepen niet worden bereikt via traditionele informatiebronnen.
  - d. Schakel ook de actieve groepen en organisaties binnen de gemeente in om individuen te benaderen; actieve informatievoorziening op het niveau van de Veerse kernen is aan te raden. Zorg dat communicatie van die partijen eenduidig is, zodat een eenduidige boodschap bij de burger terecht komt.
  - e. Denk na over het ontwikkelen van een lokaal klimaatakkoord, te sluiten tussen de relevante spelers in de Veerse samenleving.
- **Onderzoek de bekendheid en tevredenheid van diverse stakeholders met de energieambities en -plannen van de gemeente.** In dit onderzoek is weinig inzicht verkregen in de (gepercipieerde) betrokkenheid van de Veerse samenleving bij de energietransitieplannen van de gemeente. Om de samenleving te stimuleren duurzame maatregelen te nemen raden wij aan onderzoek te doen naar de bekendheid en tevredenheid van diverse stakeholders met energieambities en -plannen.
  - **Realiseer betere monitoring, zodat sturing op de transitie beter (gericht) kan plaatsvinden.** De monitoring kan op een aantal manieren verbeterd worden:
    - a. Houd als gemeente kwalitatief en kwantitatief bij wat activiteiten opleveren, direct (b.v. in aantal benaderde ondernemers) en in de uiteindelijke bijdrage aan einddoelen (wat deze ondernemers t.a.v. de energietransitie hebben ondernomen). De gemeente kan bijvoorbeeld kijken naar de wijze waarop de gemeente Bergeijk haar monitoring heeft ingericht. In Bergeijk wordt voortgang omschreven aan de hand van acties die de samenleving heeft ondernomen, onder andere op basis van versterkte subsidies en vouchers. Deze informatie kan ook worden verzameld door betere communicatiekanalen in te richten (bijv. middels het participatieplan of een lokaal klimaatakkoord). Op basis van de geïnventariseerde acties kan worden berekend wat de verwachte CO₂-reductie is in kg/jaar.
    - b. Creëer een meer integraal beeld van de energietransitie in de gemeente. Op kwalitatieve wijze kan in kaart worden gebracht hoe de energietransitie in Veere zich ontvouwt. Dit integrale beeld kan eventueel worden aangevuld met een overzicht van ontwikkelingen in de vraag en het aanbod van energie in de gemeente Veere, zoals ook wordt gedaan in de gemeente Koggenland. Op basis van dit integrale beeld op hoofdlijnen (bijvoorbeeld jaarlijks beschikbaar), kan bijgestuurd worden in zowel beleid als uitvoering.
    - c. Rapporteer in de jaarverslagen en Bestuursrapportages niet alleen over gerealiseerde plannen, maar ook over activiteiten die niet (tijdig) zijn geslaagd. Ook deze informatie is nodig om bij te sturen in zowel beleid als uitvoering.
  - **Verbeter communicatie richting de gemeenteraad zodat zij haar kaderstellende en controlerende taak (beter) kan vervullen. Bespreek met de gemeenteraad hoe zij informatie wil ontvangen.** De gemeenteraad heeft behoefte aan betere informatievoorziening om haar kaderstellende en controlerende taak te vervullen. De informatie die momenteel wordt aangeleverd in o.a. Bestuursrapportages en raadsvoorstellen is niet altijd goed hanteerbaar voor de raad of wordt als hapsnap ervaren. Er lijkt met name behoefte te zijn aan een sterkere koppeling

tussen de gerealiseerde activiteiten en de bijdrage aan de energietransitie-doelstellingen. Ook zou het helpen om directe links naar relevante beleidsstukken te incorporeren in deze documenten. Momenteel biedt de informatie onvoldoende handvaten om bij te sturen als gemeenteraad. Uiteraard is verbetering van deze informatievoorziening mede afhankelijk van de kwaliteit van de monitoring en evaluatie.

Daarnaast raden we aan de consistentie tussen diverse communicatiemiddelen te verbeteren. Zorg dat de genoemde activiteiten in de programmabegroting en jaarverslagen op de website veere.begrotingonline.nl overeenkomen met activiteiten die gepland zijn in het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 en met de daadwerkelijk uitgevoerde activiteiten. Communiceer op deze website wanneer deze activiteiten afwijken van de oorspronkelijke plannen.

2.2 Gemeenteraad

Onderstaande aanbevelingen zijn bedoeld voor de gemeenteraad om haar kaderstellende en controlerende taak beter uit te voeren.

- **Maak (beter) gebruik van bestaande kanalen om informatie te verzamelen. Bespreek met het College van B&W op welke manier de informatievoorziening verder verbeterd kan worden.** Naast de standaard informatiekkanalen (o.a. Bestuursrapportages) lijkt de gemeenteraad beperkt gebruik te maken van aanvullende mogelijkheden om informatie te verzamelen, zoals raadsinformatiebijeenkomsten. Daarnaast kunnen raadsleden zelf onderwerpen agenderen die als belangrijk worden gezien door hun achterban. De gemeenteraad vertegenwoordigt immers de lokale samenleving.
- **Verbreed de inbreng (van met name energieopwek) naar alle onderwerpen die raken aan de energietransitie.** De energietransitie omhelst meer dan het opwekken van duurzame energie. Ook energiebesparing en andere CO₂-reducerende maatregelen zijn nodig om energietransitie-doelen te bereiken. In dat kader is het belangrijk dat de gemeenteraad ook nadrukkelijk betrokken is bij andere onderdelen van de energietransitie, bijvoorbeeld bij de Transitievisie Warmte en de bijbehorende Wijkuitvoeringsplannen.

Algemene aandachtspunten

In aanvulling op de aanbevelingen voor de ambtelijke organisatie en de gemeenteraad hebben we enkele algemene aandachtspunten geformuleerd:

- Regel voldoende inzet om basistaken (o.a. monitoring, rapportage, verantwoording) weer op te pakken en de gestelde doelen te halen.
- Communiceer successen zowel intern als extern om recht te doen aan de inspanningen van de gemeente.
- Blijf zo veel mogelijk aansluiten op de terminologie, ambities, eenheden en referentiejaaren van de RES.
- Blijf in overleg met Enduris en initiatiefnemers over mogelijke knelpunten in het elektriciteitsnet. Organiseer waar mogelijk nieuwe capaciteit voordat problemen zich voordoen.

Nota van bevindingen

1 Ambities

Dit hoofdstuk beschrijft de ontwikkelingen in de ambities van de gemeente Veere. Het besteedt aandacht aan de totstandkoming van deze ambities, de formulering van de ambities, de afstemming met de provinciale en (inter)nationale ambities en het handelingsperspectief dat gecreëerd wordt met de ambities. Ter informatie volgen eerst enkele theoretische inzichten kort.

1.1.1 Theoretische achtergrond

De gemeente Veere is vanuit haar rol als overheid een regievoerende actor voor de energietransitie in de gemeente Veere. Hierin is zij niet volledig autonoom: de gemeentelijke doelstellingen zijn in dit beleid verbonden met provinciale, nationale en zelfs internationale doelstellingen. De gemeente vult haar rol op dit moment vooral in door het faciliteren en stimuleren van de lokale energietransitie. Om inzicht te krijgen in hoe de gemeente haar rol als regievoerende actor in de energietransitie kan invullen, gebruikt dit onderzoek een raamwerk van Jan Rotmans, René Kemp en Marjolein van Asselt (2001)³ voor transitie management. Dit raamwerk is verder uitgewerkt in een artikel van onder andere Derek Loorbach (2010). Het raamwerk (en onderliggende theorie) is relevant voor de situatie in Veere, omdat dit raamwerk de ervaren complexiteit van de (energie)transitie combineert met een relatief concrete aanpak voor sturing in de energietransitie. De inzichten vanuit deze theorie en meer toegepaste artikelen wordt aan het einde van de paragraaf samengevat in Box 1.

In het raamwerk staat een aantal basisprincipes voor sturing in maatschappelijke ontwikkelingen. De basisprincipes die relevant zijn voor het stellen van ambities geven we hieronder weer:

- In de energietransitie is het van belang om niet alleen het **proces** te willen sturen, maar ook te snappen hoe het **systeem** werkt en **wie** hier invloed op kunnen uitoefenen. Het blijkt namelijk dat er bij processen van maatschappelijke ontwikkeling, zoals de energietransitie, verschillende partijen zijn die allemaal invloed (willen) uitoefenen. Top-down planning en marktdynamieken bepalen het proces slechts deels, overige sturing komt vanuit het bredere netwerk dat met de sociale ontwikkelingen gepaard gaat.
- **Langetermijndenken** (25 jaar of meer) biedt de kaders voor het vormen van **kortetermijnbeleid**. De korte- en lange termijn beïnvloeden elkaar: kortetermijndoelen worden gesteld op basis van langetermijndoelen, en met hulp van scenario's kan gereflecteerd worden op toekomstige ontwikkelingen. Ten derde wordt gesteld dat doelen **flexibel** zijn en op systeemniveau aangepast moeten kunnen worden. Het systeem verandert gedurende de ontwikkelingen, dus moeten de doelstellingen mee kunnen bewegen.
- Het is van belang dat het systeem van '**binnenuit**' bestuurd wordt. Participatie van en interactie tussen stakeholders zijn cruciaal om ondersteuning voor beleid te ontwikkelen en actoren te betrekken.

---

³ Rotmans, J., Kemp, R. and Asselt, M. (2001) "Transition management: A promising policy perspective," *Interdisciplinarity in Technology Assessment*, pp. 165–197. Loorbach, D. (2010). Transition Management for Sustainable Development: A Prescriptive, Complexity-Based Governance Framework. *Governance*, 23(1),

Het raamwerk zelf onderscheidt vervolgens vier 'gebieden' van transitie management, namelijk het 1) strategische, 2) tactische, 3) operationele en 4) reflectieve gebied.

In het strategische gebied wordt een **langetermijnvisie** opgesteld door de verschillende partijen die betrokken zijn bij de transitie. Hiermee wordt de '**cultuur**' in de transitie bepaald: welke waarden worden in de transitie nagestreefd en wat zijn precies de doelen? Dit vindt plaats door middel van dialoog tussen de verschillende betrokken actoren.

In het tactisch gebied wordt de langetermijnvisie door de betrokken actoren vertaald in **activiteiten** die passen bij de gedeelde en individuele agenda's van betrokken actoren, en dus gebaseerd zijn op de belangen van de actoren. Het gaat hierbij om de **structuur** van het systeem. Hierbij wordt opgemerkt dat een **integreerend** besturings-aanpak van belang is: als de langetermijnvisie niet in het oog wordt gehouden, kan het zijn dat individuele belangen, plannen en activiteiten te veel de overhand nemen, waardoor het systeem fragmenteert.

In het operationeel gebied worden activiteiten voor de **korte termijn** uitgevoerd. Dit wordt vaak gedreven door individuele ambities, vaardigheden of innovaties. Hierbij is het van belang dat er een **coherent portfolio** aan activiteiten uitgevoerd wordt, en vooral dat er **voorwaarden** ontwikkeld worden om de activiteiten die passen in de transitie maar in een niche ontwikkeld worden, door te laten groeien naar mainstream activiteiten.

Ten slotte wordt het reflectief gebied aangekaart als **monitoring en evaluatie** van de activiteiten van de transitie, om weg te blijven bij inefficiënte of onwenselijke trajecten en juist toe te bewegen naar positieve mogelijkheden. Reflectie zou volgens het raamwerk geïntegreerd moeten zijn in alle aspecten van de (sturing van) de transitie.

Belangrijk om op te merken is dat deze transitiegebieden niet lineair op elkaar volgen, maar dat er een continue **interactie** is tussen de gebieden, onder andere door het integreren van reflectie in alle andere gebieden. De verschillende gebieden – en, zoals eerder genoemd, actoren – kunnen dus ook invloed op elkaar uitoefenen. Het voeren van de regie door de gemeente in de transitie betekent daarom het geven van ruimte en creëren van randvoorwaarden voor voorlopers om wenselijke innovaties en acties te stimuleren. Het creëren van een gedeelde visie is hierbij een belangrijk proces; deze visie zou vertaald moeten (kunnen) worden in een gedeelde transitieagenda voor verschillende actoren waarbij het duidelijk is welke rol de verschillende actoren of projecten hebben. Deze agenda bevat dus een aantal gezamenlijke doelstellingen, actiepunten, projecten en instrumenten om de gestelde doelen te behalen.

Naast dit raamwerk zijn er nog enkele andere relevante (praktijk)inzichten over de governance van de energietransitie in Zeeland en Veere. Zo deed de Rekenkamer Zeeland in 2018 een aantal aanbevelingen voor het formuleren van opgaven en ambities:⁴

- Bepaal de weg richting een **einddoel** en stel hierbij **tussendoelen** op om de opgave concreet en behapbaar te maken.
- **Reken** door wat het ingezette instrumentarium oplevert aan energiebesparing, productie van hernieuwbare energie en CO₂-reductie en/of betrek de mening van experts bij aanvang van het (nieuwe) energietransitieprogramma.
- Stuur binnen de (RES)-regio/provincie zoveel mogelijk aan op het gebruik van dezelfde **terminologie** in ambities, het gebruik van vergelijkbare eenheden en

---

⁴ Rekenkamer Zeeland (2018). Onderzoek Energietransitie.

referentiejaren en het gebruik van gelijke ijkmomenten in de periode tussen 2020 en 2050.

In het rapport *Kleine gemeenten aan de slag met de energietransitie* (Platform 31, 2020)⁵ wordt tenslotte nog genoemd dat het van belang is om te controleren of de gestelde ambities **haalbaar** zijn, zowel op het gebied van technologie, budget en draagvlak. Ook wordt genoemd dat het van belang is om kansen te koppelen aan andere uitdagingen.

Samenvatting theoretische inzichten:

- 1.** Ambities dienen te bestaan uit zowel lange- als kortetermijndoelen, om de opgave concreet en behapbaar te houden maar ook om coherentie in het dossier te houden.
- 2.** Coherentie in ambities, plannen en terminologie is van belang om de verschillende betrokken actoren gefocust te houden.
- 3.** Het is van belang om de verschillende actoren te betrekken bij het opstellen van de ambities, om zo het systeem van 'binnenuit' te besturen. De regievoerende partij heeft een belangrijke rol in het integreren van de verschillende visies en plannen.
- 4.** Monitoring en (ex-ante) evaluatie is essentieel om te controleren of de ingeslagen route nog de juiste is, en om te checken of de doelen haalbaar zijn.

Box 1: Samenvatting van de theoretische inzichten over transitie management.

1.1.2 De ambities op het vlak van energietransitie van de gemeente Veere

Overzicht van documentatie

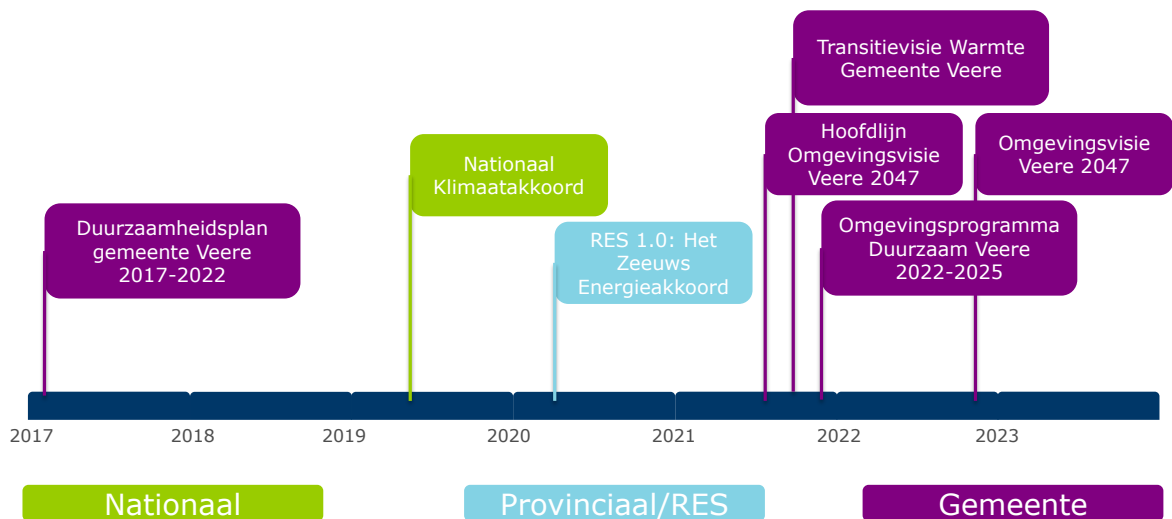
De gemeente Veere kent verschillende beleidsstukken met lokale ambities, namelijk:

- Omgevingsvisie Veere 2047.
- Duurzaamheidsplan voor de gemeente Veere 2017-2022 en daaropvolgend het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025.
- Transitievisie Warmte Veere.

Tevens is Veere deelgenoot – samen met de andere gemeenten uit de provincie Zeeland (en overkoepelend de Vereniging van Zeeuwse Gemeenten), het Waterschap Scheldstroom, Stedin, Impuls Zeeland en de Provincie Zeeland zelf – van de Regionale Energie Strategie (RES)-regio Zeeland. Op dit niveau, en op het nationaal niveau, worden ook afspraken gemaakt over de energietransitie waar de gemeente Veere aan verbonden is. Daarom worden in dit hoofdstuk achtereenvolgens de doelstellingen op het niveau van de gemeente Veere, de RES-regio en het nationale niveau beschreven. Eerst volgt hiervoor een overzicht van de ambities in de verschillende documenten. Vervolgens wordt kort de totstandkoming van de documentatie en ambities beschreven. Een overzicht van de verschillende beleidsstukken met ambities en doelstellingen over tijd staat in Figuur 1.

---

⁵ Platform 31 (2020). *Kleine gemeenten aan de slag met de energietransitie*. [[link](#)]

Figuur 1: overzicht van beleidsdocumentatie waarin doelstellingen voor het energiebeleid staan.

De **Omgevingsvisie** is een overkoepelend document, waarin de maatschappelijke opgave en de te beschermen kernkwaliteit van een gemeente (of provincie/Rijk) staan. De visie dient als integrale langetermijnvisie van een bestuursorgaan voor de gehele fysieke leefomgeving, en is een verplicht instrument vanuit het Rijk.⁶ In 2021 zijn de hoofdlijnen van de Omgevingsvisie gepresenteerd. De gemeente Veere heeft haar Omgevingsvisie in 2022 als ontwerp voorgelegd aan de gemeenteraad, die deze op 23 maart 2023 heeft vastgesteld; Het **Omgevingsprogramma** Duurzaam Veere 2022-2025 is onderdeel van de Omgevingsvisie, en is opgesteld als vervolg op het eerdere Duurzaamheidsplan voor de periode 2017-2022.

Vanuit het Klimaatakkoord is daarnaast afgesproken dat gemeenten elke vijf jaar een **Transitievisie Warmte** vaststellen, waarmee het tijdspad van de warmtetransitie inzichtelijk gemaakt wordt. Dit document is dus parallel aan de Omgevingsvisie opgesteld, en kent een specifiekere focus dan het omgevingsprogramma waar de gehele fysieke leefomgeving in wordt behandeld.⁷

Overzicht van ambities

Uit de verschillende documenten zijn door ons diverse ambities gedestilleerd, die hieronder uiteengezet worden. In Figuur 2 aan het einde van deze paragraaf zijn de doelen op hoofdlijnen weergegeven.

De **Omgevingsvisie Veere 2047**⁸ is opgebouwd aan de hand van acht opgaven, namelijk 1) Aantrekkelijk Veere, 2) Leefbaar Veere, 3) Ondernemend Veere, 4) Gezond Veere, 5) Natuurlijk Veere, 6) Duurzaam Veere, 7) Klimaatbestendig Veere en 8) Bereikbaar Veere. De ambitie die bij de Omgevingsvisie in het algemeen geplaatst is, is als volgt geformuleerd: 'Onze ambitie is een aantrekkelijke en gezonde woon- en leefomgeving met een vitale samenleving en economie.' (p.4). Hierbij zijn twee uitgangspunten opgesteld:

1. Behoud: er wordt gekozen voor het oplossingen die de Veerse kwaliteiten per saldo behouden of versterken, waar nodig met compenserende maatregelen.

⁶ Zie ook: VNG. De omgevingsvisie. [\[link\]](#)

⁷ Zie ook: VNG. Transitievisie warmte. [\[link\]](#)

⁸ Gemeente Veere (2022). Omgevingsvisie Veere 2047. Versie: ontwerp omgevingsvisie. [\[link\]](#)

2. Ontwikkelingen: er wordt meegewerkt aan ontwikkelingen die integraal bijdragen aan een aantrekkelijk, vitaal en gezond Veere.

Voor dit onderzoek zijn de doelstellingen die horen bij Duurzaam Veere het meest relevant. Hierbij wordt de volgende doelstelling geformuleerd: *'reductie van 49% CO₂ in 2030 en 95% CO₂ in 2050 ten opzichte van 1990 en een aardgasloze gemeente in 2050'*. Dit wordt uiteengezet in acties op het gebied van (bestaande) bouw, het benutten van daken voor het opwekken van zonne-energie (en eventueel onder voorwaarden zonneweides/kleine windmolens op land), het beperken van restafval, het stimuleren van deelmobiliteit en zero-emissieervoer, het hebben van een gemeentelijk Energieloket en het inzetten op duurzaamheidseducatie in het onderwijs en voor ondernemers. Door interviewrespondenten werd genoemd dat de nadruk in de acties die aan de doelstellingen gekoppeld worden relatief sterk ligt op energie, en minder op de andere onderdelen zoals bovengenoemde mobiliteitsdoelstellingen.

In de Planmerbeoordeling van de Omgevingsvisie wordt over het thema Duurzaam Veere gezegd: *'Dit zijn in zichzelf goede doelen, maar geven in zichzelf nog te weinig sturing aan het omgevingsbeleid van de gemeente. Op welke manier ziet de gemeente bijvoorbeeld circulariteit in relatie tot de woningbouwopgave die zij voor zichzelf gesteld heeft? Of welke methodes van energieopwek zijn op welke plek gewenst? Door nadere keuzes te maken kunnen de gestelde doelen meer concreet worden, waardoor het ook makkelijker wordt om stappen te zetten om de doelen te behalen.'* (p.71). De aanbeveling hierbij is dan ook om keuzes te concretiseren voor de opwek van duurzame energie in de gemeente en de verhouding tussen de opwek van duurzame energie en andere kwaliteiten in de gemeente Veere.

In het Beleidskader Zon op Land en het potentieonderzoek naar kleine windturbines worden concretere kaders geschetst voor energieopwek in de gemeente Veere. Beide documenten verwijzen naar provinciale doelstellingen voor energieopwek, zoals geformuleerd in de RES van de provincie Zeeland. Deze doelstellingen zijn echter niet uitgesplitst naar losse opgaven per gemeente. De genoemde documenten schetsen daarom enkele kaders voor (de locatie van) duurzame opwek, zonder een duidelijke ambitie te formuleren voor de gemeente Veere.

Het **Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025**⁹ (dat voorafging aan de Omgevingsvisie Veere 2047) omvat vijf thema's: Leefomgeving (gelijk aan 'Aantrekkelijk Veere' in de Omgevingsvisie), Energietransitie (gelijk aan 'Duurzaam Veere'), Klimaatadaptatie (gelijk aan 'Klimaatbestendig Veere'), Circulaire Economie (gelijk aan 'Duurzaam Veere') en Duurzame Mobiliteit (gelijk aan 'Bereikbaar Veere'). Inleidend wordt geschreven over een Duurzaam Veere als overkoepelend doel. Hierin staan de volgende algemene ambities vermeld: *'We willen ervoor zorgen dat we in 2047 nog steeds een aantrekkelijke, vitale en gezonde gemeente zijn'* (p. 8) en *'We willen een gezonde en duurzame leefomgeving voor nu en voor later.'* (p. 8). Hierin wordt duurzaamheid gedefinieerd als: *'Onze leefomgeving zo gebruiken dat deze ook in de toekomst een goede leefomgeving blijft.'* (p. 8)

Bij de thema's zijn de volgende doelen geformuleerd:

1. Leefomgeving: behouden en verbeteren van de leefomgeving, met als subthema's:
  - a. Omgevingswaarden zijn gelijk gebleven of verbeterd.
  - b. Natuurwaarden zijn gelijk gebleven of verbeterd.
2. Energietransitie: 49% CO₂-reductie in 2030 en 95% CO₂-reductie in 2050 ten opzichte van 1990 en een aardgasloze gemeente Veere in 2050.

---

⁹ Gemeente Veere (2022). Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025. [[link](#)]

- a. In 2030 is de gemeentelijke organisatie, inclusief gemeentelijke gebouwen en scholen, energieneutraal.
  - b. Meer duurzame energie opwekken.
  - c. Energieverbruik daalt.
3. Klimaatadaptatie: de gemeente Veere is in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust.
    - a. We verkleinen de kans op (grootschalige) wateroverlast.
    - b. Klimaatadaptatie is een wezenlijk onderdeel van de meerjaren investerings-, -beheer en onderhoudsprogramma's.
    - c. Verantwoord waterbeheer (hergebruik, verbruik en transport).
  4. Circulaire economie: de gemeente Veere circulair/afvalloos in 2050.
    - a. In 2022 wordt tot 75% van het afval gescheiden en is er maximaal 100 kg afval per inwoner.
    - b. In 2025 is er maximaal 30 kg restafval per inwoner.
    - c. In 2030 worden nagenoeg alle projecten circulair aanbesteed.
  5. Duurzame mobiliteit: duurzame mobiliteit draag bij aan CO₂-reductie in 2030 en 2050. Doel is 49% CO₂-reductie in de mobiliteit in 2030.

Voor de korte termijn worden enkele prioriteiten gesteld:

- Energietransitie: *'De energietransitie vraagt zowel om regionale samenwerking als om een wijkgerichte aanpak met integrale oplossingen. Hierbij hebben we als gemeente een voorbeeldrol en regierol. In de gemeente Veere zetten we nu vooral ook in op het besparen van energie, isoleren, duurzaam verwarmen en het opwekken van duurzame energie.'* Hier worden een aantal concrete acties aan verbonden:
  - Het uitvoeren van de RES
  - Het opstellen van de TVW en Wijkuitvoeringsplannen
  - Het zorgen voor energieneutrale gemeentelijke gebouwen (voor 2030).
  - Werken aan energiezuinige openbare verlichting.
  - Het stimuleren van duurzaam en lokaal inkomen.
  - Het opstellen van een uitvoeringsprogramma met concrete acties voor de jaren 2022 en 2023, met een doorkijk naar 2024 en 2025.
- Klimaatadaptatie: op dit thema zijn enkele concrete acties voorgesteld:
  - Het uitvoeren van de Klimaat Adaptatie Strategie Zeeland (KasZ) 2021-2026
  - Het uitvoeren van een 2^e ronde klimaatstresstest
  - Het creëren van meer ruimte voor groen en regenwater
  - Het stimuleren van klimaat adaptief inrichten
  - Het werken aan een uitvoeringsprogramma voor 2022 en 2023, met een doorkijk naar 2024 en 2025
- Circulaire Economie: *'Gemeenten kunnen direct bijdragen aan de ontwikkeling van de circulaire economie door duurzaam en circulair in te kopen en door het verbeteren van de afvalinzameling en afvalscheiding. De prioriteiten voor het thema circulaire economie liggen de komende jaren dan ook op die twee gebieden':*
  - Verminderen restafval
  - Meer circulair inkomen
  - Stimuleren circulaire initiatieven
  - Stimuleren bewustwording van de voordelen van lokaal en circulair kopen
  - Het werken aan een uitvoeringsprogramma voor 2022 en 2023, met een doorkijk naar 2024 en 2025.
- Duurzame mobiliteit: *'Directe invloed hebben we op het wagenpark van de gemeentelijke organisatie zelf en op vervoer dat door de gemeente aanbesteed wordt. Daarnaast stimuleren en faciliteren we duurzame vormen van vervoer, bijvoorbeeld door te zorgen voor een goede fietsinfrastructuur en het faciliteren van elektrische laadpunten.'* Dit wordt uiteengezet in een aantal acties:

- Het faciliteren van laadvoorzieningen
- Het verleiden tot duurzame mobiliteit
- Het verduurzamen van het wagenpark van de gemeentelijke organisatie
- Het werken aan een uitvoeringsprogramma voor 2022 en 2023, met een doorkijk naar 2024 en 2025.

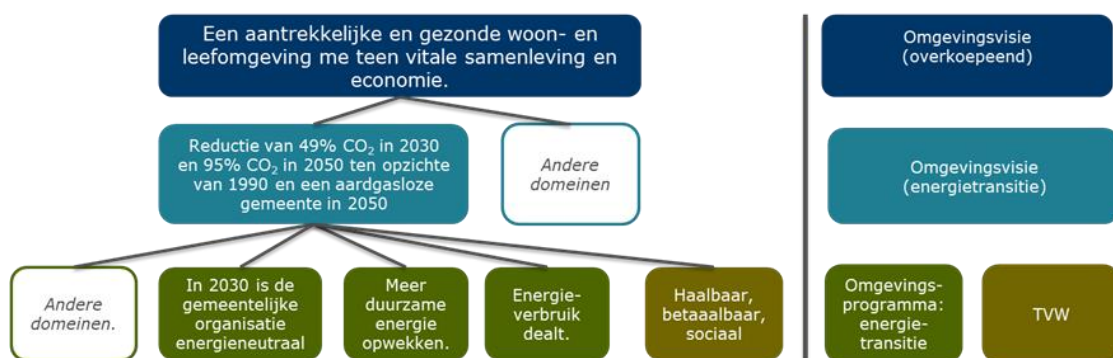
Naast deze documenten op basis van de Omgevingsvisie, zijn de ambities verder vertaald in de **Transitievisie Warmte Veere (TVW Veere)**.¹⁰

Als ambitie is hierin geformuleerd: *'We werken samen aan een haalbare, betaalbare en sociale transitie. Hierin zetten we ons met Zeeuwse kracht en lokaal maatwerk en eigenaarschap in om de doelstelling van 49 procent CO₂- besparing in 2030 te realiseren. Daarmee laten we bewust de doelstelling los om 20 procent van de gebouwde omgeving aardgasvrij te hebben in 2030. Met dit standpunt zetten we sterk in op CO₂-reductie. We zien besparing als essentiële stap en vertalen dit naar een strategie om gemeentebreed in te zetten op isolatie en andere maatregelen, op zo'n manier dat we tevens de gebouwen klaarmaken voor de overstap naar aardgasvrij. Daar waar de isolatiestap al gezet is, informeren, motiveren en faciliteren we inwoners om de vervolgstap te zetten naar een hybride of volledig elektrische warmtepomp.'* (p.5).

Een aantal kaders zijn hierbij opgesteld:

- Geen wijken binnen acht jaar van het gas.
- Vaste percentages voor energiebesparing per jaar.
- Keuze voor all-electric gebieden in de TVW 2026.
- Keuze voor warmtenetten in TVW 2026.
- Focus op vraagreductie.
- Verschillende activiteiten gericht op alle dorpen. Pilots e.d. met name in actieve dorpen.
- Projectplan voor Wijkuitvoeringsplannen ontwikkelen voor de zomer van 2022.
- Stads-, dorpsraden en andere betrokkenen spreken over de uitvoering van de TVW.
- Ieder dorp heeft een WUP (WijkUitvoeringsPlan) op 1 juli 2023.
- Aansluiting op de RES Zeeland.

Doelen:

Figuur 2: Overzicht van de doelen van het beleid voor de energietransitie op hoofdlijnen.

¹⁰ OverMorgen (2021). Transitievisie Warmte gemeente Veere. Definitief Ontwerp. [\[link\]](#)

1.1.3 Oorsprong van de ambities

Totstandkoming van de documentatie

Ter voorbereiding op de **Omgevingsvisie** is door de gemeente Veere eerst een startnota opgesteld, waar de input van ruim 2.700 inwoners is opgehaald voor de visie. De centrale vraag hierbij was: in wat voor gemeente wilt u leven en wat wilt u doorgeven aan de toekomstige generaties? Ook is de input van een aantal ketenpartners, zoals de provincie Zeeland, Stichting Duinbehoud en woningcorporatie Zeeuwendland opgehaald. De conclusies zijn verwerkt in de Hoofdlijn die door de gemeenteraad is vastgesteld.¹¹ Hierin staan drie pijlers die zijn vastgesteld door de gemeenteraad: sociale verbinding, landschap & kern en toerisme. Deze hoofdlijn vormt de inhoudelijke basis voor de omgevingsvisie, waarvan een eerste concept in drie avonden is voorgelegd aan de inwoners. Tevens is er tijdens het gehele proces een raads werkgroep berokken geweest bij het opstellen van de visie, die heeft bijgedragen aan het geven van inhoud en sturing aan het proces. Op basis van de input vanuit de inwoners en de raads werkgroep is vervolgens een ontwerp Omgevingsvisie opgesteld. Dit ontwerp is voorgelegd aan de gemeenteraad voor vaststelling.

Het **Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025** is de opvolger van het **Duurzaamheidsplan gemeente Veere 2017-2022**.¹² Het vorige plan bevatte de volgende visie: *'We zien een duurzame gemeente Veere als een leefbare en welvarende samenleving waarin iedereen begrip heeft en verantwoording voelt voor een duurzame samenleving. Een noodzakelijke voorwaarde is verbondenheid tussen alle partijen om de gezamenlijke doelstellingen te behalen.'* (p. 5). Dit wordt ook verwoord als: *'We willen een duurzame gemeente Veere met als belangrijke pijler een energie neutrale gemeente. We streven ernaar om in 2030 een volledig energie-neutrale organisatie te zijn. In 2050 willen we een volledig energie-neutrale gemeente zijn. We verbruiken minder energie dan in 2020 en de energie die we verbruiken is duurzamer dan daarvoor.'* Hier is een concretere ambitie aan verbonden: binnen de gemeente Veere in 2050 alle energie die wordt verbruikt duurzaam opwekken, en daarmee energieneutraal zijn in 2050. Tevens waren er in het vorige plan doelstellingen op 12 routes:

1. Een leefbare fysieke ruimte: het unieke Veeerse grondgebied behouden en kansen benutten.
2. Duurzame mobiliteit: vervoersbewegingen zijn duurzaam.
3. Duurzame recreatie en toerisme: intensief toerisme in goede verhouding tot de kracht van de omgeving.
4. Duurzaam wonen: een duurzame en aantrekkelijke woonomgeving.
5. Duurzame gemeentelijke organisatie: duurzaam beheer van gemeentelijke eigendommen.
6. Verantwoord waterbeheer: beschermen tegen wateroverlast, voorkomen van overbenutting en benutting van duurzame kansen.
7. Ondernemend Veere: samen duurzaam economisch ontwikkelen.
8. Energieneutraal: de CO₂-uitstoot terugdringen.
9. Energieke samenleving: een zelforganiserende samenleving.
10. Circulaire economie: van afval naar grondstof.
11. Governance: in de gezamenlijkheid de goede dingen doen.
12. Communicatie en Educatie.

---

¹¹ Gemeente Veere (2021). Hoofdlijn omgevingsvisie Veere 2047. [[link](#)]

¹² Gemeente Veere. Duurzaamheidsplan gemeente Veere 2017-2022.

Aan alle routes werden indicatoren verbonden, en aan de eerste 10 rondes zijn ook korte- en lange termijn mijlpalen verbonden. In het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 wordt niet verder verwezen naar de doelen en acties uit het Duurzaamheidsplan van de gemeente Veere van 2017-2022.

Bij het opstellen van de **Transitievisie Warmte** zijn verschillende stakeholders betrokken geweest:

- Een provinciale werkgroep voor TVW's in Zeeland, met vertegenwoordiging van de Zeeuwse gemeenten, gezamenlijke woningcorporaties, netbeheerder Enduris, Provincie Zeeland en Zeeuwind.
- Een lokale werkgroep met de gemeente, woningcorporatie Zeeuwend, Stichting Welzijn Veere en netbeheerder Enduris.
- Bewoners en bedrijven: 977 bewoners en bedrijven in Zeeland hebben via een enquête laten weten wat ze belangrijk vinden in de overstap naar aardgasvrij, vanuit de gemeente Veere hebben 30 bewoners of bedrijven aan deze enquête deelgenomen. Ook heeft er een lokale inwonersavond plaatsgevonden.
- 75 Zeeuwse raadsleden hebben de enquête ingevuld, waarvan twee uit Veere. Deze inbreng is verwerkt in de uitgangspunten en in de Uitvoeringsstrategie van de Transitievisie Warmte.

Totstandkoming van de ambities

Tot 2022 was de ambitie van de gemeente Veere om een energieneutrale gemeente te zijn in 2050, waarbij als tussenstap genoemd wordt dat de gemeenteorganisatie zelf in 2030 energieneutraal is. Bij deze ambities zijn 12 verschillende routes gevormd. Vanaf het huidige Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 wordt de ambitie van de gemeente anders geformuleerd, namelijk het behalen van 49% reductie in CO₂-uitstoot in 2030 en 100% in 2050 ten opzichte van 1990. Deze keuze is gemaakt om aan te sluiten op de doelstellingen uit de RES, het nationale Klimaatakkoord, de Klimaatwet (2019) en het Klimaatakkoord Parijs. Deze wijziging in de doelstelling is met de gemeenteraad besproken in een raadsinformatiebijeenkomst en vervolgens door het college als raadsvoorstel voorgelegd aan de gemeenteraad en daar bekrachtigd.¹³ Naast de CO₂-doelstellingen, heeft de gemeente Veere de ambitie om aardgasvrij te zijn in 2050. Deze ambities zijn ook leidend in de Transitievisie Warmte, die in 2021 is opgesteld. De verschillende beleidsdocumenten zijn hierin dus eenduidig.

Voor de onderbouwing van de ambities van de gemeente Veere wordt vooral verwezen naar de doelstellingen op (inter)nationaal niveau. De doelstellingen van de gemeente Veere zijn dan ook een kopie van de doelstellingen op nationaal niveau, maar dan toegepast op de gemeente Veere. Met het gebruik van de reductie van CO₂ in plaats van het streven naar energieneutraliteit hoopt de gemeente een meer concrete doelstelling neer te zetten.

Als startpunt wordt in het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 besproken hoe de CO₂-uitstoot en de vraag en het aanbod van (hernieuwbare) energie zich heeft ontwikkeld over de afgelopen jaren. Hieruit wordt afgeleid hoe groot de opgave van de gemeente Veere nog is, namelijk een benodigde reductie van 46%. Er wordt niet genoemd in welke mate de gemeente inschat dat dit haalbaar is, of van welke factoren dit afhankelijk zou zijn. Ook wordt niet genoemd hoe de voorgestelde acties bij gaan dragen aan het behalen van de doelstelling. Daarmee bieden de ambities handvatten om actie te ondernemen,

---

¹³ Raadsvoorstel *Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 (1 november 2021)*. Dit voorstel is aangenomen tijdens de raadsvergadering van de gemeente Veere op 16 december 2021.

maar is het onduidelijk hoe met de afzonderlijke acties uiteindelijk de ambities gehaald kunnen worden.

1.1.4 Overzicht

Al met al kan dus gezegd worden dat de doelstellingen zeer sterk aansluiten op regionale en nationale doelstelling, en dat de focus op dit moment voornamelijk ligt op het uitvoeren van de regionale programma's. De verschillende documenten bouwen voort op dezelfde doelstellingen, en zijn daarin coherent, maar richten zich in de uitwerking op andere thema's. Dit kan passend zijn bij een breed thema als de energietransitie. Doordat de doelstelling breed is geformuleerd, kan hieruit niet direct een prioritering in de afbakening worden opgemaakt. Ook wordt niet bij de acties vermeld hoe deze precies gaan bijdragen aan het behalen van de doelstellingen, en welke actoren hier op welke wijze bij betrokken worden. Tevens lijkt de haalbaarheid van de doelstellingen voor de gemeente Veere niet doorgerekend te zijn, wat de gemeente Koggenland bijvoorbeeld wel heeft gedaan (zie Box 2).

De formulering van de doelstelling sluit aan op de theorie wat betreft het hebben van zowel korte- als langetermijndoelstellingen. Ook past het bij de theorie dat verschillende inwoners en de gemeenteraad betrokken zijn bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Wel is het van belang om blijvend coherentie aan te brengen in de acties die door verschillende betrokkenen uitgevoerd (zouden moeten) worden. Op dit moment ontbreekt een duidelijk overzicht van prioriteiten en haalbaarheid.

Zie Box 2 voor een overzicht van de inzichten vanuit de casestudy met betrekking tot lokale ambities in de energietransitie.

Casestudy gemeente Koggenland

De gemeenten Koggenland heeft, net als de gemeente Veere, haar ambities geformuleerd rondom het verminderen van CO₂-uitstoot. Voor 2020 waren deze ambities als volgt geformuleerd:

1. Een CO₂-reductie van ten minste 17% ten opzichte van het jaar 1990;
2. Het aandeel duurzame energie is 24%;
3. Een energiebesparing van 2,5% per jaar;
4. Het bouwen van energieneutrale woonwijken.

Het CO₂-Servicepunt heeft in februari 2009, bij aanvang van deze doelstellingen, een CO₂-scan uitgevoerd. Op basis daarvan is een aantal scenario's opgesteld. Voor het behalen van de doelstellingen is doorgerekend hoeveel kiloton CO₂ er bespaard moet worden ten opzichte van een business-as-usual scenario, en welke projecten er uitgevoerd kunnen worden om de ambitie te realiseren. Per project is aangegeven tot hoeveel besparing dit leidt, en wanneer deze kan starten, wat de doorlooptijd is en wat de budgetten zijn.

Bron: Uitvoeringsplan Klimaatbeleid Koggenland 2009-2020 (2010).

Casestudy gemeente Bergeijk

De gemeente Bergeijk heeft er – net als de gemeente Veere – nadrukkelijk voor gekozen om aan te sluiten op de nationale klimaatdoelen: 49% CO₂-reductie in 2030 en 100% in 2050 (ten opzichte van 1990). Daarom kiest zij ervoor om tot 2030 vooral te focussen op CO₂-reductie, en daarna wordt 'aardgasvrij' leidend. Samen met de Kempengemeenten streeft de gemeente ernaar om energieneutraal te worden.

Voor de uitvoering van de doelstellingen door de gemeente, heeft de gemeente ook eigen doelstellingen opgesteld. Het langetermijndoel van de gemeente Bergeijk is in de

Transitievisie Warmte als volgt geformuleerd: *'In 2050 heeft iedere inwoner en ondernemer in Bergeijk toegang tot betrouwbare, onafhankelijke en betaalbare duurzame warmte én koude. Woningen en gebouwen zijn comfortabel om in te wonen, werken en recreëren, ongeacht het seizoen.'* Deze TVW is opgesteld in samenwerking met woningbouwcorporaties, Enexis Netbeheer, KempenEnergie, Platform Ondernemend Bergeijk, de gemeente Bergeijk en Waterschap de Dommel.

Voor het opstellen van de TVW is onderzocht welke uitgangspunten en waarden men in de TVW wilde opnemen, en welke duurzame warmtebronnen beschikbaar zijn. Vervolgens zijn de visie en doelstellingen opgesteld, die vertaald zijn in een strategie waarin keuzes worden gemaakt voor technologieën (tot 2030 transitietechnieken met daarnaast bodemwärmtepompen en luchtwärmtepompen, vervolgens all-electric oplossingen, waterstof, groengas, eventuele nieuwe technieken en innovaties en waar nodig transitietechnieken). De ambities zijn concreter gemaakt door het tempo van de transitie inzichtelijk te maken. Zo zijn er doelstellingen gesteld voor 2025 en 2030 (*'streven is dat in 2025 zo'n 70% van de woning- en gebouweigenaren in Bergeijk een idee heeft van de stappen die zij moeten zetten om klaar-voor-aardgasvrij te worden. In 2030 is dit 95%. Ook streven we er naar dat in 2030 50% van de woningen en gebouwen in Bergeijk geïsoleerd is en 70% van de elektriciteitsbehoefte van de gebouwde omgeving wordt voorzien in zonne-energie van daken.'*). Voor het opstellen van deze ambities is een aantal scenario's met verschillende ambitieniveaus doorgerekend om inzicht te geven in de impact op CO₂-reductie in 2030.

Zie lokaleregelgeving.overheid.nl voor de Transitievisie Warmte van de gemeente Bergeijk.

Box 2: Overzicht van de resultaten uit de casestudies met betrekking tot lokale ambities in de energietransitie.

2 Uitvoering

Uitvoeringsplannen

De gemeente Veere heeft haar uitvoeringsplannen vastgelegd in twee opeenvolgende programma's, namelijk het **Duurzaamheidsplan gemeente Veere 2017-2022**¹⁴ en het **Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025**. Daarnaast worden haar plannen voor de warmtetransitie vastgelegd in de Transitievisie Warmte.

Duurzaamheidsplan gemeente Veere 2017-2022

Het Duurzaamheidsplan gemeente Veere 2017-2022 bevat de ambities van de gemeente (zoals genoemd in hoofdstuk 1) en beschrijft op hoofdlijnen de **geplande inspanningen en beoogde resultaten** in de periode 2017-2022. Het document is opgebouwd aan de hand van twaalf sectorale routes die gezamenlijk moeten bijdragen aan een duurzaam Veere. Iedere route heeft een eigen doelstelling en strategie. De strategie is in feite een toekomstvisie van de gemeente en omschrijft de rol die de gemeente wenst te nemen om deze te realiseren. Voor iedere route worden enkele mijlpalen genoemd voor de korte en lange termijn (2020 en 2050). Daarnaast worden enkele condities en randvoorwaarden genoemd die nodig zijn om de doelstellingen te halen. Om voortgang te monitoren is voor iedere route een aantal indicatoren gedefinieerd. Box 3 bevat een beknopte samenvatting van één route uit het Duurzaamheidsplan.

Route 8: Energieneutraal

In het kader van de energietransitie is onder andere route acht "energieneutraal" relevant. De doelstelling van deze route is om CO₂-uitstoot terug te dringen. In 2050 wil de gemeente volledig energieneutraal zijn. Energie die lokaal wordt opgewekt maar elders wordt gebruikt wordt hier niet in meegerekend (bijv. deel van elektriciteit die is opgewekt in Neeltje Jans). Daarnaast wil de gemeente voor 100% gebruik maken van hernieuwbare energie. Op de korte termijn (2020) heeft de gemeente tussendoel richting energieneutraliteit, waarbij de totale opwek (incl. elders gebruikte elektriciteit) minstens gelijk is aan het totale energieverbruik. Om deze mijlpalen te realiseren wil de gemeente duurzame energieopwekking en -opslag promoten. Dit wil zij onder meer bereiken door bewustwording te creëren, regels te versoepelen, innovatie te stimuleren, financiering te verstrekken en energiecoöperaties te stimuleren. Voor deze route wordt de mate van energieneutraliteit genoemd als indicator.

Box 3: Route 8: Energieneutraal uit het Duurzaamheidsplan van de gemeente Veere 2017-2022.

Los van de sectorale routes biedt het Duurzaamheidsplan ook inzicht in de algemeen beoogde **rol** van de gemeente. De gemeente geeft aan een stimulerende en faciliterende rol te nemen. Zij wil partijen enthousiasmeren door deze samen te brengen, kennis en kunde te delen, en initiatieven te stimuleren en ondersteunen. Bovendien wil de gemeente een voorbeeldfunctie innemen door zelf stappen te zetten richting energieneutraliteit. De beoogde inspanningen in de individuele routes lijken goed aan te sluiten op de rol die de gemeente voor zichzelf heeft gedefinieerd.

---

¹⁴ Het Duurzaamheidsplan was oorspronkelijk gericht op de jaren 2017 tot 2020. Naar aanleiding van de evaluatie van het Duurzaamheidsplan is een raadsvoorstel gedaan om het Duurzaamheidsplan met twee jaar te verlengen tot de komst van de Omgevingsvisie (Gemeente Veere (2020). Evaluatie Duurzaamheidsplan Veere 2017-2020 [raadsvoorstel]).

Op basis van het voorliggende plan is minder duidelijk welke rollen en verantwoordelijkheden de gemeente ziet voor andere belanghebbenden. In het plan wordt terecht aangegeven dat betrokkenheid van inwoners, ondernemers, toeristen en andere belangenorganisaties essentieel is. De gemeente benadrukt dan ook het belang van participatie en co-creatie en geeft aan continu te overleggen met belanghebbenden. In het plan worden echter geen concrete verwachtingen of participatieplannen gecommuniceerd.

Hoewel het Duurzaamheidsplan een overzicht schetst van de beoogde inspanningen, rollen en resultaten van de gemeente, wordt nog geen concreet pakket aan **maatregelen en activiteiten** voorgesteld. Dit is terug te zien in het voorbeeld in Box 3, waarin beleidsopties worden geschetst zonder deze concreet uit te werken. In het Duurzaamheidsplan wordt daarom verwezen naar jaarlijkse uitvoeringsagenda's waarin verantwoordelijkheden worden toebedeeld en concrete acties worden uitgewerkt. In de jaarlijkse uitvoeringsagenda's zou bovendien aandacht zijn voor een tijdsplanning en zou het beschikbare budget verdeeld worden over de concrete activiteiten.

Uit het onderzoek blijkt dat deze uitvoeringsagenda's niet in de voorgestelde vorm zijn gerealiseerd. In plaats hiervan heeft de gemeente in haar jaarlijkse programmabegroting een paragraaf duurzaamheid opgenomen waarin de speerpunten van iedere route worden samengevat en enkele acties concreter worden uitgewerkt. Zoals voorgesteld in het Duurzaamheidsplan heeft iedere actie een duidelijk doel, een planning en een budget. Het aantal acties dat in deze vorm is uitgewerkt is echter beperkt en lijkt zich slechts te concentreren op enkele routes uit het Duurzaamheidsplan. De programmabegroting lijkt daarmee geen totaaloverzicht te geven van de (beoogde) inspanningen en activiteiten van de gemeente.

Op basis van het bovenstaande kan worden **samengevat** dat er een plan van aanpak aanwezig is voor de periode 2017 tot 2022, maar dat de uitwerking hiervan varieert. Het Duurzaamheidsplan schetst de beoogde rollen, inspanningen en resultaten van de gemeente en biedt daarmee een kader voor het uitwerken van concrete activiteiten. Deze kaders worden echter niet één-op-één vertaald naar een pakket aan maatregelen. De maatregelen die worden voorgesteld in de programmabegroting zijn duidelijk, bieden handelingsperspectief en sluiten inhoudelijk goed aan op de betreffende routes uit het Duurzaamheidsplan. Daarentegen lijken de voorgestelde maatregelen niet het volledige Duurzaamheidsplan te beslaan, noch de daadwerkelijk geleverde inspanningen van de gemeente (zie paragraaf Voortgang).

Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025

Het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 is de opvolger van het Duurzaamheidsplan Veere 2017-2022. Het programma valt onder de Omgevingsvisie en is een vrijwillig of onverplicht programma op grond van artikel 3.4 en 3.5 van de Omgevingswet. Zoals aangegeven in paragraaf 1.1.2 is het Omgevingsprogramma opgebouwd langs vijf hoofdthema's die overeenkomen met opgaven uit de Omgevingsvisie. Voor ieder thema wordt de huidige stand van zaken geschetst, evenals de diverse (inter)nationale, provinciale en regionale kaders die van toepassing zijn. Vervolgens worden (sub)doelen en prioriteiten van de gemeente geschetst voor de periode 2022-2025. Deze hebben het karakter van een visie op de toekomst. In tegenstelling tot het Duurzaamheidsplan Veere 2017-2022 bevat het Omgevingsprogramma wel een concretere blik op de **uitvoeringsplannen**. Zo wordt voor ieder thema een tabel opgenomen waarin acties worden toegelicht. Hierin wordt ook aangegeven welke kosten zijn verbonden aan deze plannen en in welk jaar de plannen worden uitgevoerd. Box 4 bevat een beknopte samenvatting van één thema uit het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere.

Thema Energietransitie

De doelstelling binnen het thema energietransitie is om 49% CO₂-reductie te realiseren in 2030 ten opzichte van 1990, gevolgd door 95% reductie in 2050. Daarnaast wil de gemeente dat gemeentelijke gebouwen in 2030 energieneutraal zijn, dat meer duurzame energie wordt opgewekt en dat het energieverbruik daalt. Deze doelstellingen zijn gebaseerd op bestaande kaders, waaronder het Klimaatakkoord van Parijs (2015), de Klimaatwet (2019), het Nederlandse Klimaatakkoord (2019), de Regionale Energiestrategie Zeeland en andere relevante wet- en regelgeving.

Voor de periode 2022-2025 heeft de gemeente enkele prioriteiten gedefinieerd binnen het thema energietransitie, namelijk: (1) het uitvoeren van de RES; (2) het uitvoeren van de Transitievisie Warmte, waaronder het opstellen van de Wijkuitvoeringsplannen; (3) het nemen van een voorbeeldrol; (4) het realiseren van energiezuinige openbare verlichting; en (5) het stimuleren van duurzaam en lokaal inkopen. Op basis van deze prioriteiten is een plan gemaakt voor de jaren 2022 en 2023, met een doorkijk naar 2024 en 2025. In dit plan wordt verwezen naar enkele acties die wettelijk verplicht zijn, maar ook naar vrijwillige initiatieven waarmee de gemeente denkt het meeste impact te kunnen bereiken. In totaal gaat het om 25 acties die diverse mate van concreetheid hebben. Voor iedere activiteit wordt aangegeven in welk jaar deze wordt uitgevoerd en welk budget hiervoor beschikbaar is (indien bekend).

Box 4: Thema Energietransitie uit het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025.

In het Omgevingsprogramma wordt ook een hoofdstuk gewijd aan de **uitvoering** van de plannen uit het programma. Hierin wordt onder meer gekeken naar samenwerking en participatie, organisatie, financiën en personeel, communicatie en educatie, en monitoring en evaluatie. De gemeente wil invloed uitoefenen en sturen op haar doelen met participatie, communicatie, voorlichting, toezicht op regels, het begeleiden en ondersteunen van initiatieven, samenwerken, het goede voorbeeld geven en soms door het verstrekken van subsidies en/of goedkope leningen. Bovendien wil zij lokale duurzaamheidsinitiatieven en -successen een platform bieden. Op basis van de genoemde inspanningen lijkt de gemeente een regisserende, maar vooral ook faciliterende en stimulerende rol op zich te nemen.

De Omgevingsvisie 2047 besteedt nadrukkelijk aandacht aan de **rollen** van de gemeente. Zo geeft zij aan een regisserende rol te nemen door heldere kaders en spelregels te formuleren en door afstemming te organiseren tussen diverse actoren en activiteiten. Daarnaast ziet de gemeente zichzelf als initiatiefnemer, als eerste aanspreekpunt voor andere initiatiefnemers en als belanghebbende bij initiatieven van anderen. De gemeente wil initiatieven uit de samenleving stimuleren, ondersteunen en faciliteren. De gemeente verwacht daarbij dat initiatiefnemers zelf de belangen van de directe omgeving in beeld brengen en ervoor zorgen dat de directe omgeving betrokken is. Wanneer onvoldoende draagvlak wordt gecreëerd kan de gemeente ervoor kiezen om initiatieven los te laten. Daarmee stelt de gemeente duidelijke verwachtingen voor initiatieven vanuit de maatschappij.

In het Omgevingsplan Duurzaam Veere wordt het belang van **samenwerking en participatie** ook benadrukt. De gemeente geeft aan dat zij overleg gaat met dorpen en steden om te kijken hoe ze de duurzaamheidstransitie samen kunnen oppakken. Uit interviews blijkt dat participatie momenteel veel aandacht krijgt binnen de gemeente en dat wordt gewerkt aan een concreter participatieplan.

In tegenstelling tot het Duurzaamheidsplan 2017-2022 bevat het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 een uitgebreid overzicht van de noodzakelijke **capaciteit en financiële middelen** om de plannen uit te voeren. Waar mogelijk wordt voor iedere

activiteit een budget genoemd. Daarnaast wordt voor verschillende thema's aangegeven hoe veel fte wordt ingezet. In de plannen is nog geen rekening gehouden met de extra capaciteit die nodig is voor het uitvoeren van de Transitievisie Warmte en het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen. In het Omgevingsprogramma wordt aangegeven dat het Rijk aan zet is om extra middelen beschikbaar te stellen. Uit interviews blijkt dat er inmiddels een programma is ingericht vanuit het Rijk waardoor Veere in de komende drie jaar 550 duizend euro krijgt om extra personeel aan te nemen.¹⁵

Transitievisie Warmte

Zoals eerder aangegeven is vanuit het Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten elke vijf jaar een Transitievisie Warmte vaststellen, waarin wordt aangegeven hoe gemeenten tot een aardgasvrije leefomgeving komen. Momenteel is de eerste Transitievisie Warmte van kracht. In deze TVW worden eerst enkele **uitgangspunten** geschetst, gevolgd door **duurzame alternatieven** voor aardgas en **transitiepaden** voor diverse buurten. Een transitiepad beschrijft welke technische oplossingen het meest geschikt zijn op bepaalde locaties en hoe deze (gefaseerd) geïmplementeerd kunnen worden. Een transitiepad omschrijft niet hoe de gemeente de het transitiepad laat uitvoeren of regisseren, noch hoe en wanneer dit moet gebeuren. Deze keuzes volgen pas in de nog op te stellen Wijkuitvoeringsplannen (WUP's). Dit betekent dat er op dit moment nog geen concrete plannen zijn voor de uitvoering van de warmtetransitie.

Het uitvoeren van de TVW en het opstellen van wijkuitvoeringsplannen (WUP's) worden gezien als activiteiten binnen het thema Energietransitie van het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025. Volgens de TVW zou ieder dorp uiterlijk 1 juli 2023 een WUP opgesteld moeten hebben. Op dit moment loopt in Serooskerke een WUP-pilot. Doel is dat andere dorpen hiervan kunnen leren.

De WUP voor iedere kern blijkt door allerlei redenen niet haalbaar, bijvoorbeeld vanwege de verplichtingen die een WUP met zich meebrengt. Een WUP vereist dat een woning binnen acht jaar van het gas af moet zijn en dat is een uitdaging in combinatie met het eigen woningbezit. Daarnaast worden WUP's op postcodeniveau opgesteld. In de gemeente Veere beslaat één postcode direct een hele kern, waardoor het lastig is om onderscheid te maken tussen wijken binnen een kern.

Monitoring en rapportage

Monitoring van de duurzaamheidsdoelstellingen

Voor het **monitoren** van de voortgang van duurzaamheidsdoelstellingen is de gemeente afhankelijk van de Regionale Klimaatmonitor. Hierin staan onder meer gegevens over de CO₂-uitstoot, het energieverbruik en de hernieuwbare opwek van de gemeente Veere. De Regionale Klimaatmonitor heeft echter enkele beperkingen die monitoring lastiger maken. Het gebruikte **dashboard** toont verouderde informatie. Daarnaast zitten er om privacy-redenen veel witte vlekken in de data: veel postcodegebieden in Veere tellen slechts enkele huishoudens waardoor sommige informatie direct te herleiden zou zijn naar bepaalde huishoudens.

Uit interviews blijkt ook dat het een uitdaging is om deze **indicatoren** te koppelen aan concrete activiteiten van de gemeente. Voor veel duurzaamheidsmaatregelen is geen

---

¹⁵ De gemeente Veere kon in mei 2023 budget opvragen bij het Rijk, maar daarop vooruitlopend heeft de gemeente in februari 2023 twee vacatures ingevuld en is zij sinds april 2023 met vier personen op het thema duurzaamheid aan de slag om het programma meer leidend te maken.

vergunning nodig (zonnepanelen, warmtepompen, inductiekookplaten, etc.), waardoor de gemeente niet kan bijhouden welke maatregelen haar inwoners en bedrijven nemen. Ook energielabels bieden geen uitkomst aangezien deze over het algemeen alleen worden aangepast bij de verkoop van een woning. Naast direct contact met inwoners en bedrijven kunnen alleen aangevraagde leningen en ISDE-subsidieaanvragen enig inzicht bieden in de maatregelen die worden genomen.

Om voortgang te monitoren worden idealiter één of meerdere meetbare indicatoren gekoppeld aan elke doelstelling. In het Duurzaamheidsplan Veere 2017-2022 heeft de gemeente dit geprobeerd door enkele indicatoren te noemen voor iedere route. De gemeente specificeert echter niet hoe zij haar monitoring inricht op basis van deze indicatoren. In het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 zijn duidelijkere streefwaarden gedefinieerd, maar ook de meetbaarheid hiervan is in sommige gevallen beperkt. Het definiëren van passende en meetbare indicatoren wordt met name bemoeilijkt door een gebrek aan eigen capaciteit en afhankelijkheid van landelijke gegevens (die doorgaans 9 maanden achterlopen).

Monitoring en rapportage van de gemeentelijke inzet

Beleidsmedewerkers van de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling zijn verantwoordelijk voor het monitoren en rapporteren over de voortgang wat betreft de gemeentelijke inzet. Om de zes maanden informeren zij de raad middels **Bestuursrapportages** over de voortgang van het Omgevingsprogramma. Deze rapportages bevatten een lijst met geplande en gerealiseerde activiteiten. Daarnaast worden de geplande en gerealiseerde acties jaarlijks samengevat in een programmabegroting en een jaarverslag. Zoals eerder aangegeven lijkt de programmabegroting echter niet altijd een compleet overzicht te geven van de geplande activiteiten van de gemeenten. Ook de jaarverslagen lijken niet altijd recht te doen aan de inspanningen die daadwerkelijk zijn geleverd door de gemeente. Met name in 2019 en 2020 lijken deze jaarverslagen slechts een beperkt beeld te schetsen van de gerealiseerde activiteiten.¹⁶

Naast deze vaste **rapportagemomenten** kan de raad ook naar behoefte worden geïnformeerd middels besluitenlijsten van het College, raadsvoorstellen en raadsinformatiebijeenkomsten. Daarnaast zijn conform het raadsvoorstel Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 (1 november 2021) periodieke evaluaties beoogd voor zowel het Duurzaamheidsplan Veere 2017-2022 als het Omgevingsprogramma Duurzaam Veere 2022-2025 (respectievelijk jaarlijks en tweejaarlijks). In 2020 is een evaluatie uitgevoerd van het Duurzaamheidsplan Veere 2017-2020.¹⁷ De volgende evaluatie volgt eind 2023/begin 2024.

Voortgang

Voortgang 2017-2020

Tabel 3 geeft een overzicht van gerealiseerde activiteiten in de periode 2017 tot 2020. De tabel is gebaseerd op beschikbare documentatie, waaronder jaarverslagen uit 2019 en 2020, de evaluatie van het Duurzaamheidsplan 2017-2020 en enkele interviews. In de 2019 en 2020 werd ook gerapporteerd over geplande activiteiten die niet (op tijd) zijn gerealiseerd, vandaar dat de status van deze projecten is meegenomen in de tabel.

---

¹⁶ Zie www.veere.begrotingonline.nl | Jaarverslag 2020: paragraaf duurzaamheid & www.veere.begrotingonline.nl | Jaarverslag 2019: paragraaf duurzaamheid

¹⁷ Veere (2020). Evaluatie 2020 Duurzaamheidsplan 2017-2020.

Tabel 3. Overzicht van gerealiseerde activiteiten (2017-2020) op basis van diverse bronnen.

Activiteit	Status	Duurzaamheidsplan Veere 2017-2020			
		Jaarverslag 2019	Jaarverslag 2020	Evaluatie	Interviews
Zonnepanelen op het gemeentehuis optimaliseren		x			
Zonnepanelen plaatsen op het dak van de schuttershof		x	x		
Energieverbuik van gebouwen monitoren		x	x		
Programma 'Veere Energieneutraal' maken voor een energie neutrale organisatie en gemeente		x			x
Schuttershof isoleren en de klimaatinstallatie vervangen			x		
De Spil isoleren en de klimaatinstallatie vervangen			x		
Energielabel openbare gebouwen aanvragen			x		
Transitievisie Warmte en uitvoeringsagenda opstellen			x		
RES vaststellen en uitvoeren			x	x	
Toetsingskader zon- en windenergie opstellen			x		
Nieuwe prestatieovereenkomsten met Zeeuwsland ondertekend voor huurwoningen				x	
Zeeuwse Reductie Regeling Energiebesparing (RRE) uitgevoerd				x	
Advies en subsidie beschikbaar gesteld voor aardgasvrije nieuwe in Singelgebied en Nimmerdor.				x	
Duurzaam Bouwloket faciliteren				x	
Gemeentehuis aardgasvrij gemaakt				x	x
Openbare toiletgebouwen energieneutraal gemaakt				x	
Project Duurzaam Strand gestart				x	
Deelname Zeeuws Klimaatfonds				x	
Advies aan bedrijven over energiebesparingsmaatregelen tijdens milieucontroles				x	
Ondersteunen en faciliteren project Warmte Effect van Zeeuwind				x	
Faciliteren bijeenkomsten ZonEffect en ZonOffensief van Zeeuwind				x	
Faciliteren Energiecooperatie Energieneutraal Koudekerke Dishoek				x	x
Faciliteren Werkgroep Duurzaam Oostkapelle				x	
Faciliteren postcoderoosproject Grijskerke en Veere				x	x
Natuur en milieueducatie gefaciliteerd via Terra Maris				x	
Deelname aan de landelijke actie Operatie Steenbreek				x	
Deelname aan de Nacht van de Nacht, Warme Truiendag, Dag van de Duurzaamheid				x	

Opvallend aan dit overzicht is dat er veel **onderscheid** zit tussen de activiteiten die in verschillende documenten worden benoemd. In de evaluatie worden bijvoorbeeld andere activiteiten omschreven dan in de individuele jaarverslagen. Geen van de documenten geeft dan ook een eenduidig overzicht van de inspanningen die de gemeente heeft geleverd in de periode 2017 tot 2020. Met name in de jaarverslagen lijkt een groot deel van de activiteiten te ontbreken en ligt de focus met name op een duurzame gemeentelijke organisatie en hernieuwbare energie. De evaluatie betreft de hele breedte van het Duurzaamheidsplan Veere 2017-2020.

Voortgang 2021-2022

Tabel 4 geeft een overzicht van gerealiseerde activiteiten in de periode 2021 tot 2022. De tabel is gebaseerd op het jaarverslag van 2021, diverse Bestuursrapportages en interviews. Het jaarverslag van 2022 is (nog) niet beschikbaar. In vergelijking met de periode 2017 tot 2020 lijkt de rapportage in 2021 en 2022 meer gestroomlijnd. Veel activiteiten in het jaarverslag 2021 staan ook in de betreffende Bestuursrapportages. Daarnaast wordt door de tijd heen gerapporteerd over de voortgang van diverse activiteiten.

In tegenstelling tot de jaarverslagen van 2019 en 2020, geeft het jaarverslag van 2021 wel een uitgebreid overzicht van de activiteiten die zijn uitgevoerd. Het format van dit jaarverslag is dan ook iets aangepast in vergelijking met dat van vorige jaren. Een nadeel van deze wijziging is dat enkel gerealiseerde activiteiten worden weergegeven. Projecten die niet (tijdig) gestart zijn worden niet genoemd, waardoor onduidelijk is welke resultaten mogelijk niet worden gerealiseerd en waarom.

Algemene indruk van de voortgang

Doordat de **voortgang** door de jaren heen in wisselende mate is gerapporteerd is het lastig om te concluderen of de uitvoering conform de plannen en ambities verloopt. De individuele documenten doen geen recht aan de inspanningen die zijn geleverd door de gemeente. Ook uit de interviews blijkt dat de gemeente waarschijnlijk meer werk verricht dan uit de documenten blijkt. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat een gebrek aan **capaciteit** bij de gemeente ertoe leidt dat rapportage noodgedwongen een bijzaak wordt. Hierdoor lopen er veel goede activiteiten en initiatieven die momenteel onvoldoende voor het voetlicht komen.

In de interviews wordt een gebrek aan capaciteit ook genoemd als knelpunt. In 2010 was er één beleidsmedewerker Duurzaamheid en Milieu. Pas bij de ontwikkeling van het Omgevingsprogramma 2022-2025 is hier een extra beleidsmedewerker bijgekomen. Nu lijkt er echter een stroomversnelling te ontstaan. In februari 2023 zijn nog twee medewerkers aangenomen die alleen op het onderwerp duurzaamheid zitten. Voor de Wijkuitvoeringsplannen komt hier waarschijnlijk nog een aantal FTE bij. De gemeente ziet dit als kans om basistaken weer op te pakken en de gestelde doelen te halen.

Er zijn enkele andere knelpunten die de gemeente ervan kunnen weerhouden om haar ambities te bereiken:

- De druk op het elektriciteitsnet neemt toe. Op dit moment is er nog geen sprake van netcongestie, maar dit kan snel ontstaan als meer grootschalige hernieuwbare energie-installaties worden aangesloten.
- Veere heeft in vergelijking met de rest van Nederland veel koopwoningen (79%). Het kan een uitdaging zijn om huiseigenaren bereid te krijgen om verduurzamingsmaatregelen te treffen. Tegelijkertijd lijken er geen signalen te zijn dat inwoners weerstand geven tegen de energietransitieplannen van de gemeente.
- De kernen in Veere zijn erg verspreid. Bovendien is het type bebouwing binnen de kernen erg divers. Hierdoor is veel maatwerk nodig en is het lastig voor de gemeente

Veere om op wijkniveau uitvoeringsplannen te realiseren. Bovendien maakt Veere pas na Middelburg en Vlissingen aanspraak op restwarmte.

- Duurzaamheid is niet de enige opgave waar de gemeente mee te maken heeft. In haar plannen moet zo ook rekening houden met natuur, woningbouw, bedrijvigheid, enzovoort. Het koppelen van maatschappelijke opgaven is erg belangrijk, maar kost ook tijd. Vanwege decentralisatie nemen de verantwoordelijkheden van gemeenten bovendien alleen maar toe en wordt planmatig werken steeds moeilijker.

Over het algemeen lijkt een gebrek aan planmatigheid de grootste uitdaging voor de gemeente op dit moment. Hoewel de gemeente vanwege de toename aan capaciteit nu al verbetering ziet in de afstemming, is hier zowel intern als extern nog winst te behalen. Zie Box 5 voor inzichten en ideeën hiervoor vanuit de casestudies.

Casestudy gemeente Bergeijk

In Bergeijk worden de plannen voor de energietransitie regelmatig vertaald in concretere kortetermijnplannen die BERGEIJKENERGY genoemd worden. Deze zijn vastgesteld in november 2018, november 2020 en in oktober 2021. Iedere keer wordt het uitvoeringsplan opgesteld op basis van cijfers uit de Klimaatmonitor (2019) en op basis van de stand van zaken van de projecten die in het Uitvoeringsprogramma van de gemeente zijn voorgesteld. Om de uitvoering van de projecten te onderbouwen, wordt eerst een overzicht gegeven van de stand van zaken op landelijk, provinciaal, regionaal, subregionaal en lokaal niveau beschreven. De voortgang wordt omschreven aan de hand van de actie die men ziet bij woningeigenaren, verenigingen, sportvelden, theaters, winkels en de gemeente zelf. Zo wordt er bijgehouden hoeveel woningeigenaren de door de gemeente verstrekte waardebon voor duurzame maatregelen verzilveren, en hoeveel subsidieaanvragen voor isolatie worden gedaan. Voor de plannen op de korte termijn wordt vervolgens in een tabel aangegeven wat de verwachte besparing in CO₂-reductie is in kg/jaar, hoeveel deze kost en waar deze van betaald wordt. In de bijlage is tenslotte per project aangegeven wat de stand van zaken is.

Zie bijvoorbeeld gemeentebergeijk.bestuurlijkeinformatie.nl voor het Uitvoeringsprogramma BERGEIJKENERGY 2022.

Casestudy gemeente Koggenland

In de gemeente Koggenland wordt de uitvoering van de energietransitie per sector vastgesteld in het Uitvoeringsprogramma Energieneutraal Westfriesland. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen de sectoren Gebouwde omgeving, Mobiliteit, Industrie & bedrijven en Land- & glastuinbouw. Per sector wordt duidelijk gemaakt welke rol de regio heeft en hoe samengewerkt wordt met de overige betrokken actoren. Tevens wordt in een hoofdstuk Governance in detail uitgewerkt hoe de thema's zich tot elkaar verhouden en welke rol verschillende actoren binnen- en buiten de ambtelijke organisatie hebben.

Monitoring vindt plaats door tweejaarlijks zowel het aanbod aan duurzame energie als de vraag naar energie in Westfriesland in beeld te brengen. Een belangrijk bron daarvoor is de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) die het PBL ieder jaar maakt in samenwerking met andere planbureaus. Ook wordt in het Uitvoeringsprogramma benoemd dat de regio de voortgang van de activiteiten per sector monitort, waarbij aandacht wordt besteed aan zowel de resultaten van de activiteiten als de geleerde lessen en opgedane kennis, met de daaruit eventueel volgende aanpassing van de koers van het programma. Een voortgangsrapportage is gedurende de studie echter nog niet gevonden.

Zie [link](#) voor het Uitvoeringsprogramma Energieneutraal Westfriesland 2021-2025.

Box 5: Inzichten vanuit de casestudies met betrekking tot de uitvoering van het beleid van de lokale energietransitie.

Tabel 4. Overzicht van gerealiseerde activiteiten (2021-2022) op basis van diverse bronnen.

Activiteit	Status	Bestuursrapportage				Interviews
		1e Bestuursrapportage 2021	2e Bestuursrapportage 2021	1e Bestuursrapportage 2022	2e Bestuursrapportage 2022	
Omgevingsprogramma Duurzaam Veere vastgesteld		x				
Lening Duurzaam Langer Thuis vastgesteld		x				x
RES 1.0 vastgesteld		x				
Transitievisie Warmte vastgesteld		x				
Kaders voor het opwekken van zonne-energie op land opgesteld en vastgesteld		x	x	x	x	x
Potentieonderzoek en impactstudie naar kleine windmolens op land gestart en afgerond		x		x	x	x
Visie en plan voor openbaar laden gestart		x		x	x	x
Diverse duurzame initiatieven in de gemeente Veere ondersteund en begeleid		x	x	x	x	x
Ondersteuning bij de oprichting van 2 postcoderoosprojecten (Veere en Oostkapelle)		x	x	x		x
Duurzaam Bouwloket faciliteren; contract verlengd in 2022		x				x
Deelname aan provinciaal project Zon op Dak		x				
Uitvoering geven aan de Zeeuwse Reductie Regeling Energiebesparing (RRE)		x	x	x		
Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW) aangevraagd, subsidie toegekend, en uitvoering gestart		x	x	x	x	x
Communicatieberichten geplaatst over verduurzaming en Steenbreek		x	x	x	x	x
Uitvoeren milieucontroles op de energiebesparingsplicht		x	x	x		x
Deelname aan de landelijke actie Operatie Steenbreek		x				
Deelname aan de Nacht van de Nacht, Warme Truendag, Dag van de Duurzaamheid		x				
Deelname aan Project het Groene Strand		x				
Natuur en milieueducatie gefaciliteerd via Terra Maris (incl. vernieuwing contract in 2022)		x			x	x
Aanvraag ingediend voor Volkshuisvestingsfonds, om 65 particuliere woningen te verduurzamen			x	x		
Energiecoach voor bedrijven is gestart;			x	x		x
Raadsinformatiebijeenkomst over Transitie Visie Warmte vond plaats;			x	x		
Onderzoek naar overkappen van parkeerterreinen met zonnepanelen gestart (incl. verkennende gesprekken in 2022)				x	x	x
Memo duurzame energie/nulmeting aangeboden aan gemeenteraad					x	x
Pilot TVW in Serooskerke (brieven naar woningeigenaren en informatiemarkt)					x	x
Diverse samenwerkingsoverleggen bijwonen in Zeeland					x	x
Diverse ruimtelijke plannen getoetst en geadviseerd aan de pijlers uit het Omgevingsprogramma Duurzaamheid					x	x
Diverse bewoners en bedrijven geadviseerd in de verduurzaming van hun woning of bedrijf					x	x
Realisatie Klimaat experience/tentoonstelling in en buiten bij Terra Maris (opening 21-04-2022)					x	x
Communicatie richting kantoren die per 1 januari 2023 moeten voldoen aan energielabel C						x
Ontwerpprogramma openbare laadinfrastructuur opgesteld en ter inzage gelegd						x
Bedrijven aangeschreven voor Zon op Dak project vanuit de Provincie Zeeland						x

3 Rol gemeenteraad

3.1.1 Rol van de gemeenteraad volgens beleidsdocumentatie

De gemeenteraad heeft volgens de Gemeentewet grofweg drie taken:

1. Het vormen van volksvertegenwoordiging
2. Het stellen van kaders
3. Het controleren van het college

In de beleidsdocumentatie over de energietransitie (zie Hoofdstuk 1) wordt deze rol meestal niet verder gespecificeerd. Op sommige plekken in de documentatie worden wel specifieke rollen van de gemeenteraad genoemd:

- In de RES 1.0/Het Zeeuws Energieakkoord benoemd dat de gemeenteraden in de transitievisie Warmte nauwgezet geïnformeerd worden, en op belangrijke momenten om goedkeuring van plannen wordt gevraagd. Ook bij het opstellen van de RES hebben gemeenteraden inspraakmogelijkheden, en hebben de gemeenteraden samen met de Provinciale Staten het laatste woord. Tenslotte wordt genoemd dat de keuzes voor wind en zon op lokaal niveau gemaakt worden, en dat gemeenteraden ook hierin een beslissende rol heeft. In het Hoofdlijndocument is benoemd dat er drie pijlers zijn vastgesteld door de gemeenteraad: sociale verbinding, landschap & kern en toerisme.
- In het Duurzaamheidsplan staat dat de gemeente zelf ook een stimulerende en faciliterende rol aanneemt, door haar enthousiasme over te brengen met bewustwording, communicatie, educatie en informatievoorziening. Ook wordt genoemd dat de gemeente initiatieven ondersteunt en stimuleert, verbindingen legt tussen partijen en ervoor zorgt dat kennis en kunde gedeeld kunnen worden.

3.1.2 Rol van de gemeenteraad in de praktijk

De gemeenteraad wordt op een aantal momenten geïnformeerd over de plannen voor duurzaamheid vanuit het College en over de voortgang op de gestelde ambities, zoals op de jaarlijkse begrotingen, de driemaandelijke Bestuursrapportage en de gedeelde besluitenlijsten van het College. Tevens worden plannen voor het duurzaamheidsbeleid voorgelegd aan de gemeenteraad in een raadsvoorstel, zoals bijvoorbeeld (het aanpassen van) de procedure omtrent de evaluatie van het Duurzaamheidsplan.

Op verschillende momenten in de beleidsvorming zijn raadsleden geraadpleegd. Zo is de wijziging in de doelstelling (zie ook Hoofdstuk 1) voorgelegd aan de gemeenteraad en daar bekrachtigd¹⁸. Ook is er bij het opstellen van de Transitievisie Warmte een enquête uitgezet onder (onder meer) raadsleden. 75 Zeeuwse raadsleden hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om deze enquête in te vullen, waarvan 2 raadsleden uit Veere. De inbreng vanuit deze enquête wordt verwerkt in de Uitvoeringsstrategie van de Transitievisie Warmte. Tenslotte is ter voorbereiding op de Omgevingsvisie een hoofdlijndocument opgeleverd. De drie pijlers die ten grondslag liggen aan deze hoofdlijn, namelijk sociale verbinding, landschap & kern en toerisme, zijn vastgesteld door de raadsleden.

---

¹⁸ Zie voetnoot 13.

De raadsleden hebben de mogelijkheid om het onderwerp te agenderen voor de raadsvergaderingen. Dit agenderen gebeurt gewoonlijk middels het presidium. De ambtelijke organisatie (afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling) adviseert het presidium dit te doen op het moment dat zij de gemeenteraad willen adviseren over specifieke dossiers. Er zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd voor raadsleden, maar de opkomst bij deze bijeenkomsten is volgens de organisatie beperkt, waardoor de betrokkenheid van de gemeenteraad op dit thema ook minder groot wordt.

Gesproken raadsleden ervaren hun rol vooral op specifieke onderdelen van het duurzaamheidsprogramma, bijvoorbeeld als het gaat om de opwek van zonne-energie op land. Op programmatisch niveau ervaren de raadsleden slechts beperkt mogelijkheden voor haar controlerende en kaderstellende rol: het is niet duidelijk hoe de verschillende onderdelen precies bijdragen aan overkoepelende doelen, wat de voortgang is op de gestelde doelen en hoe de prioriteiten op dit thema gesteld zijn.

Bijlage 1. Overzicht interviewrespondenten

Voor dit onderzoek zijn de volgende respondenten gesproken:

- Jacco Paardekooper (Afdelingshoofd Ruimtelijke Ontwikkeling, gemeente Veere)
- Mark Minderhoud (Beleidsmedewerker Duurzaamheid, gemeente Veere)
- Ruud van Houten (Wethouder, gemeente Veere)
- Marion van Stiphout (Commissielid Ruimtelijke Ordening en Verkeer, D66 Veere)
- Johan Sanderse (Fractielid CDA Veere)
- Adriaan Wisse (Steunfractielid SGP Veere)
- René Molenaar (Fractievoorzitter ChristenUnie Veere)

Bijlage 2. Overzicht geraadpleegde bronnen

Titel	Auteur/organisatie	Jaar
Onderzoek Energietransitie	Rekenkamer Zeeland	2018
Hoofdlijn Omgevingsvisie Veere 2047	Gemeente Veere	2021
Omgevingsprogramma Duurzaam Veere	Gemeente Veere	2022
Veere Hoofdlijnenakkoord 2022-2026	SGP Veere, Hart voor Veere, VVD Veere, ChristenUnie Veere	2022
Ontwerp Omgevingsvisie Veere 2047	Gemeente Veere	2022
Omgevingsvisie Duurzaam Veere 2022-2025	Gemeente Veere	2022
Transitievisie Warmte Gemeente Veere 2021	OverMorgen	2021
Het handelingsperspectief van gemeenten in de energietransitie naar een duurzame warmte- en elektriciteitsvoorziening	PBL	2017
Nationaal Klimaatakkoord	Rijksoverheid	2019
Kleine gemeenten aan de slag met de energietransitie	Platform 31	2020
Het Kraakt en het Piept – gemeentelijke uitvoeringskracht in het fysiek domein	BMC	2020
Beleidskader Zon op Land Gemeente Veere	Energieke Ruimte B.V.	2022
Raadsmemo Duurzame Energie Gemeente Veere en route naar energiedoelen	Gemeente Veere	2022
Regionale Energie Strategie Zeeland 1.0	Zeeuw Energieakkoord	2020
Regionale Klimaatmonitor	Rijksoverheid	
Wijzigingen raadsvoorstel Evaluatie Duurzaamheidsplan (20B.09441)	College van Burgemeester en Wethouders (gemeente Veere)	2020
Advies Evaluatie Duurzaamheidsplan	College van Burgemeester en Wethouders (gemeente Veere)	2020
Raadsvoorstel Evaluatie Duurzaamheidsplan 2017-2020	College van Burgemeester en Wethouders (gemeente Veere)	2020
Evaluatie 2020 Duurzaamheidsplan 2017-2020	Gemeente Veere	2020
Begroting 2019	Gemeente Veere	
Begroting 2020	Gemeente Veere	
Begroting 2021	Gemeente Veere	
Begroting 2022	Gemeente Veere	
Planmer-beoordeling Omgevingsvisie Veere	Anteagroup	2023

Hooghiemstraplein 33
3514 AX Utrecht
030-215 05 80
www.dialogic.nl